

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Острозька Академія»
Навчально-науковий інститут
міжнародних відносин та національної безпеки
Кафедра міжнародних відносин

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему: **«Військове співробітництво США та України в контексті
повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну»**

Виконав студент другого курсу, групи ЗММв-2
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
освітньо-професійної програми
«Міжнародні відносини»

Бабич Вадим Миколайович

Керівник – кандидат історичних наук, доцент
КОНОПКА Наталія Олегівна

Рецензент – _____

Робота допущена до захисту

(протокол № _____ засідання кафедри міжнародних відносин
від _____ 2025
року

Завідувач кафедри міжнародних відносин: _____
(прізвище ім'я й по
батькові)

м. Острог – 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА США ТА УКРАЇНИ З 2014 ПО 2022 РР.	
1.1 Еволюція військового співробітництва США та України.....	9
1.2 Нормативно-правова база.....	26
<i>Висновки до 1 розділу.....</i>	<i>46</i>
РОЗДІЛ 2. ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА США В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ.	
2.1 Політичний діалог.....	47
2.2 Нормативно-правова база.....	59
2.3 Ініціативи, механізми координації та реалізації надання військової допомоги Україні від США разом з партнерами та союзниками.....	67
2.4 Проблемні питання та перспективи військового співробітництва.....	84
<i>Висновки до 2 розділу.....</i>	<i>91</i>
РОЗДІЛ 3. SWOT-АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА США ТА УКРАЇНИ СТАНОМ НА 2025 Р.	93
<i>Висновки до 3 розділу.....</i>	<i>97</i>
ВИСНОВКИ.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	103
ДОДАТКИ.....	118

ВСТУП

Актуальність теми. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. стало безпрецедентним викликом для європейської та глобальної системи безпеки, докорінно змінивши геополітичний баланс сил і змусивши міжнародну спільноту переосмислити підходи до стримування агресії та підтримки держав, що опинилися під загрозою збройного нападу. Для України ця подія означала перехід до нового етапу виживання державності, що вимагала негайної мобілізації внутрішніх ресурсів та максимального залучення зовнішньої підтримки, передусім, з боку стратегічних партнерів. У цих умовах військове співробітництво з США набуло принципово нового змісту й масштабу, перетворившись на ключовий чинник зміцнення обороноздатності держави, модернізації Збройних Сил України та забезпечення їхньої стійкості в умовах широкомасштабних бойових дій.

Відмова України від позаблоковості, закріплення курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію, а також низка стратегічних документів, ухвалених після 2014 р., створили нормативно-політичне підґрунтя для поглиблення партнерства із США як провідним учасником НАТО та одним із гарантів міжнародної безпеки. Саме після початку повномасштабної війни цей напрям співробітництва вийшов за межі традиційної допомоги, перетворившись на комплексну систему взаємодії, що включає матеріально-технічну допомогу, розвіддані, підготовку українських підрозділів, реформування сектору безпеки й оборони, а також стратегічні консультації, спрямовані на забезпечення стійкості держави перед зовнішньою агресією.

Отже, комплексне дослідження військового співробітництва США та України в контексті повномасштабного вторгнення РФ є надзвичайно актуальним. Воно дозволяє глибоко проаналізувати механізми зовнішньої підтримки, оцінити їхній вплив на обороноздатність держави, виявити тенденції розвитку стратегічного партнерства та визначити перспективи подальшої інтеграції України в систему євроатлантичної безпеки. Значущість цієї теми

зумовлена не лише її теоретичною й політичною вагою, а й безпосереднім прикладним значенням для вироблення ефективної державної політики у сфері національної безпеки.

Аналіз стану розробки проблеми. Проблематика військового співробітництва між США та Україною, особливо в умовах повномасштабного вторгнення РФ, привертає значну увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників.

Серед напрацювань українських дослідників доцільно відзначити праці, присвячені аналізу правових засад міжнародного військового співробітництва, зокрема роботи А. Посохова, Ю. Буракова та О. Турчака. У працях В. Пашкова, О. Івасечка, П. Лопушанського, Ю. Буракова та ін. висвітлено особливості політичних відносин України і США, надання безпекової допомоги, формування стратегічного партнерства в оборонній сфері. Серед інших заслуговує на увагу робота А. Лухтана у якій описується історико-теоритичний аспект міжнародного військового співробітництва України

Ускладнюючим чинником є й те, що більшість публікацій спрямована на висвітлення окремих складових співробітництва — постачання озброєнь, тренувальні програми, політичні домовленості чи нормативно-правові засади. Досліджень, які інтегрували б ці виміри в єдину аналітичну модель, у рамках міжнародного військового співробітництва з певною країною, наразі бракує, що підтверджується і структурою наявних джерел. Попри значний обсяг наявних публікацій, питання комплексного вивчення саме військового співробітництва між США та Україною в контексті російського вторгнення не отримало достатнього висвітлення.

Метою дослідження є всебічний та цілісний аналіз військового співробітництва України з США з 2014 р. до сьогодні.

Досягнення мети передбачає розв’язання таких **дослідницьких завдань**:

- розглянути еволюцію військового співробітництва США та України;
- проаналізувати нормативно-правову базу між державами;
- дослідити політичний діалог між державами;

- проаналізувати нормативно-правову базу між державами;
- охарактеризувати ініціативи, механізми координації та реалізації надання військової допомоги Україні від США разом з партнерами та союзниками; - визначити проблемні питання та перспективи військового співробітництва;
- провести SWOT-аналіз військового співробітництва США та України станом на 2025 р.

Об'єктом дослідження є військове співробітництво між США та Україною в умовах повномасштабного збройного протистояння з РФ.

Предметом дослідження є особливості, зміст та напрями військового співробітництва США та України, зокрема політичні, військово-технічні, стратегічні, інституційні й оперативні аспекти двосторонньої взаємодії в умовах повномасштабного вторгнення РФ.

Теоретико-методологічна основа дослідження. Методологічну основу дослідження становлять як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового аналізу, що забезпечують всебічне, об'єктивне та системне розкриття особливостей військового співробітництва між США та Україною. Методи компаративного аналізу та систематизації дали змогу узагальнити наукові джерела й аналітичні матеріали, простежити еволюцію двосторонньої взаємодії у сфері безпеки та оборони, а також визначити характерні риси та провідні тенденції розвитку партнерства в умовах повномасштабної війни. Застосування методів аналізу та синтезу сприяло виявленню ключових напрямів, суперечностей і проблем співробітництва, зокрема у сферах військово-технічної допомоги, обміну розвідданими, підготовки військових кадрів та реалізації оборонних програм.

Комплексний підхід дозволив інтегрувати політичний, стратегічний, військовий та інституційний виміри дослідження, забезпечуючи багаторівневе вивчення процесів взаємодії між США та Україною в контексті трансформації сектора безпеки й оборони після 2022 р. Статистичні методи та положення кількісного аналізу були використані для опрацювання показників обсягу та

структури американської військової допомоги, темпів модернізації Збройних Сил України, а також оцінки динаміки реалізації двосторонніх програм і ініціатив. **Хронологічні та географічні межі.** Хронологічні межі дослідження охоплюють період повномасштабної фази російсько-української війни — з 2022 по 2025 рр. Водночас, для повного та об'єктивного розуміння сучасного стану українсько-американського військового співробітництва дослідження включає ретроспективний аналіз його еволюції, починаючи з 2014 р., коли анексія АРК та початок війни на Донбасі стали відправною точкою поглиблення взаємодії у сфері безпеки та оборони між державами.

Географічні рамки дослідження охоплюють територію України, регіони діяльності американських військових програм, а також інституційні центри США, що забезпечують формування політики безпекової допомоги.

Джерельна база дослідження. Джерельна база дослідження складається з різнопланових за змістом, походженням і значенням матеріалів, які висвітлюють специфіку військового співробітництва України та США. З огляду на характер і функціональне призначення, джерела доцільно згрупувати таким чином: 1) нормативно-правові акти, угоди та офіційні документи України; 2) нормативно-правові акти, угоди та офіційні документи США; 3) виступи й заяви державних діячів; 4) статистичні дані; 5) матеріали засобів масової комунікації.

До першої групи належать закони України («Про національну безпеку», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про оборону України»), Стратегія національної безпеки, Стратегічний оборонний бюлетень, Стратегія воєнної безпеки, рішення РНБО, накази Міністерства оборони, а також двосторонні угоди та меморандуми, прийняті українською стороною у сфері військового та військово-технічного співробітництва.

Другу групу становлять акти Конгресу США (зокрема Ukraine Freedom Support Act, щорічні оборонні бюджети NDAA), документи Державного департаменту, Пентагону та Агентства оборонного співробітництва (DSCA), звіти Congressional Research Service, двосторонні угоди та інші офіційні

документи й матеріали, що відображають напрями та масштаби військової підтримки.

До третьої групи належать виступи, промови та офіційні заяви керівників держав і дипломатичних представників, які розкривають політичні підходи до двостороннього співробітництва. Це виступи Президентів України П. Порошенка та В. Зеленського, Президентів США Б. Обама, Д. Трампа, Дж. Байдена, державних секретарів США Дж. Керрі, М. Помпео, Е. Блінкена, міністрів оборони США Е. Картера, М. Еспера, Л. Остіна, керівництва Міністерства оборони України, а також заяви послів США в Україні та представників Конгресу.

Четверту групу складають статистичні дані, що містяться у щорічних звітах Міністерства оборони України («Біла книга»), звітах МО США про обсяги військової допомоги Україні, даних SIPRI щодо експорту озброєнь, а також у результатах соціологічних опитувань щодо суспільної підтримки співпраці з США. Ці матеріали дають змогу оцінити обсяг, структуру та динаміку оборонної допомоги, а також її вплив на трансформацію Збройних Сил України.

П'яту групу становлять матеріали засобів масової комунікації. До них належать офіційні повідомлення, розміщені на вебсайтах Президента України, Кабінету Міністрів, Верховної Ради, РНБО, Міністерства оборони, Посольства США в Україні, Державного департаменту США та Пентагону. Значний інформаційний ресурс містять матеріали українських медіа — «Укрінформ», «Українська правда», «АрміяInform», «Дзеркало тижня», «Лівий Берег», а також провідних міжнародних видань — The Washington Post, The New York Times, BBC, CNN, Politico, Foreign Policy. Вони висвітлюють актуальні події, рішення та оцінки, необхідні для комплексного аналізу двостороннього співробітництва.

Практичне значення. Отримані результати мають прикладне значення для подальших досліджень у сфері військового співробітництва, військово-технічного та воєнно-політичного співробітництва України та США, зокрема щодо трансформації сектору безпеки й оборони та механізмів міжнародної

навчальному процесі закладів вищої військової та цивільної освіти у курсах з міжнародної безпеки, зовнішньої політики та воєнно-політичного аналізу. Результати дослідження становлять практичну цінність для МЗС, органів військового управління та структурних підрозділів сектору безпеки й оборони (Міністерства оборони України, Збройних Сил України, Генерального штабу, РНБО) для удосконалення стратегічних документів, формування програм оборонної підтримки, планування міжнародних навчань, підготовки офіційних позицій під час двосторонніх консультацій (зустрічей), а також для громадських та експертних організацій, аналітичних центрів, що досліджують проблематику національної та міжнародної безпеки.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано в збірнику Студентсько-аспірантських наукових записок Національного університету «Острозька академія» серії “Міжнародні відносини” (м. Острог, 2025 р.) опубліковано статтю “Військове співробітництво України та США за часів адміністрації Президента США Дж. Байдена”, а також в електронному збірнику матеріалів XXX наукової викладацько-студентської конференції “Дні науки”, яка проходила на базі Національного університету «Острозька академія» опубліковано доповідь на тему “Військове співробітництво України та США з 24 лютого 2022 по 2024 рр.” (м. Острог, 2025 р.)

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 3 розділів, 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА США ТА УКРАЇНИ З 2014 ПО 2022 РР.

1.1 Еволюція військового співробітництва США та України.

Відповідно до наказу Міністерства оборони “Про здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними Силами України” від 23.07.2021 №218, міжнародне співробітництво в системі Міноборони здійснюється за такими основними напрямками:

- воєнно-політичний;
- військово-технічний;
- військовий.

Військове співробітництво спрямоване на розвиток необхідних та критичних спроможностей Збройних Сил, підвищення рівня їх оперативної сумісності зі збройними силами держав-членів НАТО та ЄС, реалізацію відповідних міжнародних договорів та програм (з професійної військової освіти, підготовки військ (сил), розвитку доктринальної бази тощо) з метою посилення обороноздатності України, а також на забезпечення участі України в міжнародній діяльності з підтримання миру і безпеки.

Основними завданнями військового співробітництва є нарощування оперативних спроможностей Збройних Сил України (ЗСУ), організація та отримання міжнародної технічної допомоги, організація участі підрозділів та особового складу ЗСУ у міжнародних операціях, у багатонаціональних навчаннях відповідно до міжнародних договорів України, підтримка реформування та розвитку ЗСУ з метою досягнення оперативної сумісності з військовими силами країн-членів НАТО та ЄС, верифікаційна діяльність, активна участь у міжнародному діалозі з питань глобальної, національної та регіональної безпеки та інше.

Розглядаючи міжнародне військове співробітництво України, доречно підкреслити те, що Україна реалізує національні інтереси з метою забезпечення

10

національної безпеки, зокрема у військовій сфері, спираючись на норми та принципи міжнародного права, розвиває добросусідські відносини з усіма країнами, насамперед, із стратегічними партнерами, суміжними-країнами, міжнародними безпековими організаціями¹.

Тимчасова окупація Автономної Республіки Крим (АРК) Російською Федерацією (РФ) та початок протидії агресії РФ у Донецькій та Луганській областях шляхом проведення Антитерористичної операції (АТО) стали переломним моментом у системі міжнародної безпеки Східної Європи. Для України цей період означав необхідність негайного переосмислення засад оборонної політики, стану обороноздатності, модернізації ЗСУ та пошуку стратегічних партнерів для протидії агресору. Одним із ключових партнерів виступили Сполучені Штати Америки (США), які вже з перших місяців війни за Незалежність України² розпочали системну підтримку України у військовій, воєнній, політичній, економічній, фінансовій та дипломатичній сферах. Всебічне співробітництво та відносини з США мають стратегічний характер для України³.

У 2014 р. Міністерство оборони України сприяло практичному втіленню зовнішньополітичного курсу держави, який передбачав відмову від політики позаблоковості, розширення співпраці з НАТО та інтеграцію України в європейський політичний, економічний і правовий простір з перспективою набуття членства в ЄС. У той самий час, держави-партнери підтвердили свою повну підтримку європейського та євроатлантичного курсу України та висловили готовність надати допомогу протидії терористичним і сепаратистським загрозам.

Після Революції Гідності та початку російської агресії проти України, яка розпочалась 19 лютого 2014 р., США почали надавати Україні безпекову допомогу. Адміністрація Президента Б. Обама, остерігаючись ескалації

¹ Лухтан А. І. Міжнародне військове співробітництво України: історико-теоретичний аспект. Військово науковий вісник: зб. наук. праць. Львів, 2017. № 27. С. 71–88. URL: <http://vnn.asv.gov.ua/article/view/157234/156494>

² Закон України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4579-20#Text>

³ Указ Президента України № 392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року “Про Стратегію воєнної безпеки України”». Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#>.

конфлікту з боку РФ, на початковому етапі обмежила допомогу нелетальними засобами. Вже з березня 2014 р. США почали надавати Україні матеріально

технічні засоби та наступне спорядження: бронежилети, шоломи, транспортні засоби, прилади нічного бачення, тепловізійні прилади, важке інженерне обладнання, засоби зв'язку, патрульні човни, індивідуальні раціони харчування, намети, контр-мінометні радары, військовий одяг, медичне спорядження, медикаменти та інші пов'язані предмети⁴.

У виданні “Біла книга – 2014. Збройні Сили України”, яке було підготовлене авторським колективом працівників Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, зазначено, що у 2014 р. розпочинається активне військове співробітництво з США. Саме цього року було проведено найбільшу за останній період кількість заходів на високому рівні, а заходів двостороннього військового співробітництва з оборонними відомствами США – 123⁵. Відбулися численні контакти між військовими та воєнними відомствами. Основними темами стали безпекова ситуація, підтримка ЗСУ та перспективи двостороннього співробітництва. Важливими подіями стали українсько-американські консультації з питань оборони (квітень 2014 р.) та створення у червні 2014 р. українсько-американського Об'єднаного координаційного комітету (ОКК) з питань військового співробітництва та оборонного реформування, який згодом розширився за рахунок участі інших країн-партнерів (Велика Британія та Канада). Головним завданням ОКК було розроблення та впровадження ефективних механізмів взаємодії силових відомств України та США⁶.

⁴ U.S. Security Assistance to Ukraine. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.congress.gov/crs_external_products/IF/PDF/IF12040/IF12040.4.pdf

⁵ Біла книга – 2014. Збройні Сили України. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B4LJtLjz2HgTY09jMTBGMzhNMkE/view?resourcekey=0-mXC29mkjk0eICGOyWrcBOg>

⁶ Біла книга – 2014. Збройні Сили України. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B4LJtLjz2HgTY09jMTBGMzhNMkE/view?resourcekey=0-mXC29mkjk0eICGOyWrcBOg>

мовника, у вересні 2014 р. Президент України П. Порошенко здійснив офіційний візит до Вашингтона, під час якого закликав надати українській армії “більше військового озброєння, як летального так і не летального”⁷, а також “надати Україні спеціальний безпековий та оборонний статус, який відображає найвищий рівень взаємодії із союзниками поза НАТО”⁸. Однак, на той час, за даними Washington Post, Білий дім відмовився від постачання летальної зброї, США оголосили про пакет допомоги на 53 млн доларів США⁹ для потреб безпеки та гуманітарної підтримки. Загалом протягом 2014 р. обсяг допомоги США Україні (всі види, включно з економічною) досягнув ~219 млн доларів США¹⁰.

У грудні 2014 р. Конгрес США ухвалив Закон про підтримку свободи в Україні, який передбачав можливість виділення урядом США 350 млн доларів США на посилення обороноздатності України¹¹. Варто відзначити, що чимало представників адміністрації Президента Б. Обами, серед яких Державний секретар Д. Керрі, Міністр оборони Е. Картер, Верховний Головнокомандувач Об’єднаних Збройних Сил НАТО в Європі (ВГК ОЗС НАТО в Європі) Ф. Бридлав та помічник державного секретаря з питань Європи й Євразії В. Нуланд, наполягали на тому, щоб Президент Б. Обама забезпечив Україну необхідним озброєнням.

⁷ Порошенко у Конгресі США закликав надати Україні зброю. URL:

<https://www.dw.com/uk/%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D1%83-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96-%D1%81%D1%88%D0%B0-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%B2-%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B8-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-%D0%B7%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%8E/a-17933572>

⁸ Порошенко у Конгресі США закликав надати Україні зброю. URL:

<https://www.dw.com/uk/%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D1%83-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96-%D1%81%D1%88%D0%B0-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%B2-%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B8-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-%D0%B7%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%8E/a-17933572>

⁹ США виділять новий пакет допомоги Україні - 53 мільйони - Економічна правда. URL:

<https://epravda.com.ua/news/2014/09/18/492136/>

¹⁰ Ukrainian President Poroshenko asks Congress for military support. URL: <https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2014/09/18/ukrainian-president-poroshenko-asks-congress-for-military-support/>

¹¹ Menendez R. Ukraine Freedom Support Act of 2014, URL: <https://www.congress.gov/bill/113th>

Співробітництво із США в оборонній сфері у 2015 р. перейшло від політики реагування на кризу до стабільного довгострокового стратегічного партнерства. Як зазначає українське видавництво ZAXID.NET, військова співпраця вийшла на новий рівень – США та союзники розпочали масштабну підготовку українських військових. У квітні 2015 р. на Яворівському полігоні стартувала спільна тренувальна місія «Fearless Guardian-2015» за участі ~290 американських десантників 173-ї бригади США¹² та ~900 військовослужбовців новоствореної Національної гвардії України¹³. Протягом цієї шестимісячної місії американські інструктори навчали українських гвардійців тактичним навичкам, що стало першим довготривалим тренувальним проєктом такого рівня між США і Україною. Як зазначив президент П. Порошенко на церемонії відкриття зазначив, що ця програма надасть українській армії “нове обличчя” та фактично переводить двостороннє військове співробітництво на якісно новий рівень. РФ різко розкритикувала появу американських інструкторів, заявивши про “дестабілізацію” ситуації, але США наголосили, що навчання мають оборонний характер.

Активна співпраця з американськими партнерами продовжувала здійснюватися в рамках роботи Багатонаціонального об’єднаного координаційного комітету (БОКК) з питань військового співробітництва та оборонного реформування. У 2015 р. цей орган зазнав офіційної трансформації – з українсько-американського формату він перетворився на багатонаціональний. Унаслідок цієї взаємодії в Україні було створено Об’єднану багатонаціональну групу з підготовки – Україна (JMTG – U). Її діяльність спрямована на організацію практичних заходів підготовки військовослужбовців ЗСУ. До участі в ініціативі, крім США, долучилися Канада, Литовська Республіка та Велика Британія. Програма підготовки охоплювала навчання піхотних підрозділів (тактика дій у місті, контрснайперська боротьба, протидія бронетехніці та мінометним

¹² До Львова прилетіли десантники 173 бригади армії США. URL: https://zaxid.net/do_lvova_priletili_desantniki_173_brigadi_armiyi_ssha_n1348163

¹³ До Львова прилетіли десантники 173 бригади армії США. URL: https://zaxid.net/do_lvova_priletili_desantniki_173_brigadi_armiyi_ssha_n1348163

обстрілам тощо) та курс “train-the-trainer” (підготовка інструкторів), який дозволяв українським інструкторам переймати досвід і надалі самостійно навчати особовий склад. До 2016 р. підготовка поширилася на всі роди військ, включно з тренуванням Військово-Морських Сил (ВМС) ЗСУ (з 2018 р. британські та американські інструктори почали навчання українських моряків). Одним із ключових напрямів взаємодії було забезпечення ЗСУ гуманітарною та матеріально-технічною допомогою, а також лікування українських військовослужбовців, поранених під час антитерористичної операції, у медичних установах США.

Паралельно США зосередились на сприянні структурним реформам українського оборонного сектору. У жовтні 2016 р. Пентагон призначив відставного генерала Дж. Абізаїда, колишнього командувача Центрального командування США, старшим радником Міністерства оборони України¹⁴. Генерал Дж. Абізаїд у 2016–2018 рр. консультував керівництво Міноборони України щодо запровадження стандартів НАТО, посилення цивільного контролю над військом та боротьби з корупцією в оборонній сфері. Такі кроки США, поряд з дорадчою місією НАТО та партнерів, допомогли започаткувати в Україні нову доктринальну базу: було переглянуто Воєнну доктрину, прийнято стратегічні документи з урахуванням досвіду війни та стандартів Альянсу.

Під час візиту Міністра оборони України С. Полторака до США у вересні 2015 р. було узгоджено новий підхід до двостороннього співробітництва. У результаті Міністерство оборони України та Міністерство оборони США ініціювали розроблення “Концепції розвитку партнерства на п’ятирічну перспективу”¹⁵. Її головною метою стало вдосконалення управлінських і

¹⁴ Зачитування протоколу зустрічі держсекретаря Картера з міністром оборони України генералом Степаном Полтораком. URL: <https://www.war.gov/News/Releases/Release/Article/937303/readout-of-secretary-carters-meeting-with-ukrainian-minister-of-defense-general/#:~:text=Readout%20of%20Secretary%20Carter%27s%20Meeting,a%20senior%20defense%20advisor> ¹⁵ Біла книга – 2014. Збройні Сили України. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B4LJtLjz2HgTY09jMTBGMzhNMkE/view?resourcekey=0-mXC29mkjk0eICGOyWrcBOg>

планувальних процесів, системи військової підготовки та освіти, а також формування комплексної системи забезпечення ЗСУ.

Уперше в історії українського війська, відповідно до рішення Президента України П. Порошенка, до визначення напрямів реформування оборонних інституцій та вироблення заходів, необхідних для відповідності критеріям членства в НАТО, було залучено американський дослідницько-аналітичний центр RAND Corporation¹⁶.

Матеріально-технічна допомога США для ЗСУ також зростала. У 2015–2016 рр. США передали Україні сучасні контрбатареїнні радары для протидії артилерії противника. Зокрема, в листопаді 2015 р. до Львова були доставлені дві станції контрбатареїної боротьби AN/TPQ-36 Firefinder¹⁷ (радіолокаційні системи, здатні відстежувати ворожі ракети і артилерійські снаряди). Ці радары надали в рамках надзвичайної військової допомоги, яку Президент Б. Обама санкціонував у вересні 2015 р. На момент передачі радарів загальний обсяг безпекової допомоги США Україні з 2014 р. досяг 265 млн доларів США¹⁸. Окрім радарів, українська армія отримала від США броньовані позашляховики HMMWV, прилади нічного бачення, засоби медичної евакуації, безпілотні літальні комплекси тактичного рівня (небойові дрони для розвідки), засоби захищеного зв'язку та інше нелетальне озброєння. Загальний обсяг матеріально-технічної допомоги з 2014 по 2016 рр. перевищив 650 млн доларів США. У цей період активно діяли інструктори в межах БОКК, а в рамках діяльності JMTG-U було організовано підготовку механізованих, десантних і спеціальних підрозділів, у тому числі п'яти батальйонів ЗСУ. Важливим напрямом стала

консультативно-дорадча підтримка, що здійснювалася стратегічним радником високого рівня та групою з 16 американських радників за окремими

¹⁶ Біла книга – 2014. Збройні Сили України. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B4LJtLjz2HgTY09jMTBGMzhNMkE/view?resourcekey=0-mXC29mkjk0eICGOyWrcBOg>

¹⁷ Україна отримала від США дві станції контрбатареїної боротьби. URL: <https://tsn.ua/ato/ukrayina-otrimala-vid-ssha-dvi-stanci-yi-kontrbatareynoyi-borotbi-1203033.html>

¹⁸ Україна отримала від США дві станції контрбатареїної боротьби. URL: <https://tsn.ua/ato/ukrayina-otrimala-vid-ssha-dvi-stanci-yi-kontrbatareynoyi-borotbi-1203033.html>

функціональними напрямками. Крім того, продовжувалося лікування і реабілітація українських військовослужбовців у медичних закладах США, а також їхня професійна та мовна підготовка у вищих військових навчальних закладах і центрах США.

Весь цей час США утримували мораторій на надання летального озброєння, акцентуючи на тому, що допомога має “оборонний” характер і не спровокує пряму конфронтацію з РФ. Проте, як слушно зазначає Ю. Бураков (і ця позиція є домінуючою у вітчизняній історіографії), у період президентства Б. Обама позиція США була “нерішучою, зокрема у питанні щодо постачання летальної зброї Україні, як жертві агресії”¹⁹. Його наступник — президент Д. Трамп — продемонстрував більш рішучу реакцію на загрозу, що походила від РФ для східноєвропейських союзників США. Адміністрація Д. Трампа відразу заявила про намір надати Україні бойову летальну зброю з метою стримування агресора²⁰.

8 червня 2017 р. Верховна Рада України (ВРУ) ухвалила Закон № 6470, яким внесено зміни до чинних законів про засади внутрішньої і зовнішньої політики та про основи національної безпеки. Зазначеними змінами було офіційно проголошено набуття членства в Організації Північноатлантичного договору²¹ одним зі пріоритетів національних інтересів України. Цей крок уперше закріпив на законодавчому рівні євроатлантичний курс держави та визначив розширення співробітництва з НАТО і, відповідно, зі США як його провідним членом, у статусі пріоритетного напрямку зовнішньо- та безпекової

політики.

У грудні 2017 р. адміністрація Президента Д. Трампа схвалила надання Україні сучасних протитанкових ракетних комплексів (ПТРК) FGM-148 “Javelin”. Обсяги міжнародної технічної допомоги США ЗСУ у 2017 р. становили

¹⁹ Бураков Ю. В. Військово-політичне співробітництво України з Північноатлантичним альянсом на сучасному етапі // Військово науковий вісник. Вип. 32. Львів: НАСВ, 2019, с.111 – 120.

²⁰ New Envoy Volker Says U.S. Considering Sending Arms to Ukraine, 2017. URL: <https://www.rferl.org/a/ukraine-volker-sending-arms-russia-conflict/28637079.html>

²¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо зовнішньополітичного курсу України). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/jh4zq00i>

понад 56,0 млн доларів США²². Раніше за часів Б. Обама такі поставки не дозволялися, враховуючи ризик ескалації з боку Москви. Рішення Д. Трампа фактично скасувало цю політичну заборону, ставши потужним сигналом підтримки України. У рамках першого пакету було продано (через програму Foreign Military Sales (FMS)) 210 ракет Javelin та 35 пускових установок²³, які Україна офіційно отримала навесні 2018 р. Державний департамент США підтвердив поставку комплексів у квітні 2018 р., наголосивши, що їх мета – посилити обороноздатність України та “допомогти захистити її суверенітет і територіальну цілісність”²⁴. Постачання Javelin мало не тільки військове, а й політичне значення. До цього такі високотехнологічні системи США надавали переважно найближчим союзникам по НАТО. Водночас, щоб знизити ризик реакції РФ, застосували запобіжні заходи: за умовами угоди українська сторона зобов’язалася зберігати комплекси Javelin на складах у західній частині країни, далеко від лінії фронту на Донбасі.

Окрім Javelin, у 2017–2018 pp. США розширили номенклатуру оборонної допомоги. За програмою Ukraine Security Assistance Initiative (USAI) та через інші канали Україна отримала, зокрема: снайперські гвинтівки та гранатомети для підрозділів ЗСУ, прилади контр-артилерійської розвідки (радары типу AN/TPQ

36 та інше), сучасні засоби безпечного радіозв’язку та електронної боротьби,

обладнання для виявлення ворожих БПЛА, ПТРК, системи повітряного спостереження, прилади нічного бачення, а також оснащення для військової медицини і евакуації поранених. ВМС США зробили вагомий внесок у відновлення спроможностей українського флоту, ослабленого після втрати морських сил та засобів у Криму. У вересні 2018 р. в Балтіморі відбулася передача Україні двох американських патрульних катерів класу “Island” – “Слов’янськ” і

²² Біла книга – 2009: Збройні Сили України. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Ministerstvo_oborony_Ukrainy/Bila_knyha_2017_Zbroini_Syly_Ukrainy.pdf?PHPSESSID=r2dtjbba98uegpggh57f5u82cj2

²³ США надішлють Україні протитанкові ракети. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/sources-trump-expected-announce-approval-plan-sell-anti/story?id=51957745>

²⁴ США надішлють Україні протитанкові ракети. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/sources-trump-expected-announce-approval-plan-sell-anti/story?id=51957745>

“Старобільськ”²⁵. Ці списані катери Берегової охорони США були передані безоплатно, Україна лише оплатила їхнє відновлення та навчання екіпажів. Катери прибули до Одеси у 2019 р., значно посиливши можливості ВМС ЗСУ патрулювати прибережні води Чорного моря.

Військове співробітництво у проведенні спільних навчань продовжувало розширюватися. У червні–липні 2017 р. відбулися найбільші на той час багатонаціональні морські навчання «Sea Breeze-2017», де США та Україна спільно відпрацьовували безпеку в Чорноморському регіоні за участю кораблів НАТО. Також щорічні багатонаціональні навчання «Rapid Trident» у 2017–2018 рр. у Львівській області залучили сотні військових ЗС США, сприяючи підвищенню взаємосумісності підрозділів. У 2018 р. вперше відбулося масштабне україно-американське авіаційне навчання «Clear Sky-2018» із залученням авіації Національної гвардії США, що демонструвало нові напрямки співпраці.

У 2018 р. було започатковано фінансування заходів з імплементації проєктів, спрямованих на посилення оперативних спроможностей ЗСУ у сфері стратегічної й тактичної розвідки та спостереження, зокрема на потреби ВМС

ЗСУ. Протягом 2018 р. США надали ЗСУ міжнародну технічну допомогу на суму понад 106,2 млн доларів США США²⁶. Загалом, період 2017–2018 рр.

ознаменувався переходом від обмеженої допомоги до комплексної підтримки: від підготовки і спорядження – до постачання високоточної зброї, розбудови флоту та поглиблення розвідувального співробітництва.

²⁵ Корабель з американськими катерами Island для ВМС України прибув до Одеси. URL:

<https://www.dw.com/uk/%D1%8F%D0%BA-%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96-%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8-%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B4-%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%89%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%BC%D1%83%D1%82%D1%8C-%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5-%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B5/a-45657756>

²⁶ Турчак О.В., Бураков Ю.В., Посохова А.В. Правове підґрунтя міжнародного військово-вого співробітництва Збройних Сил України під час російсько-української війни (2014-2023). Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». URL: <https://drive.google.com/file/d/1Ds61mrFCFHeSVwf66xgRasbviynGUbb/view>

У 2019 р. співробітництво тривало та поглиблювалося, хоча й зіткнулося з внутрішньополітичними викликами у США. Адміністрація Д. Трампа влітку 2019 р. тимчасово заморозила виділений Конгресом пакет військової допомоги Україні (391 млн доларів США), що викликало широкий резонанс і зрештою призвело до ініціювання заслуховування процедури імпичменту Президента США²⁷. Заморожені кошти включали дуже важливі для України програми: підтримку ВМС (покращення морської безпеки), посилення Сил спеціальних операцій (ССО), забезпечення захищеного зв'язку, постачання легкого озброєння (снайперські комплекси, гранатомети тощо). Після політичного скандалу допомогу розблокували у вересні 2019 р., і ці ресурси були таки спрямовані на зміцнення оборони України. Епізод із призупиненням допомоги показав консенсус в американському істеблішменті щодо важливості підтримки України – Конгрес обох партій виступив на захист продовження фінансування безпекових програм.

Попри окремі затримки, 2019 р. ознаменувався новими практичними результатами співпраці. Зокрема, було погоджено другий контракт на постачання

Україні додаткової партії ПТРК Javelin — 150 ракет і близько 10 пускових установок на суму 39 млн доларів США²⁸. Цей етап угоди реалізовувався вже в період Президентства В. Зеленського, який під час розмови з Президентом США Д. Трампом у липні 2019 р. підтвердив зацікавленість України у збільшенні закупівель Javelin для оборонних потреб. Поставка додаткових систем відбулася у 2020 р. У підсумку наприкінці десятиліття Україна мала у своєму розпорядженні певний арсенал сучасних ПТРК, наданих і проданих США.

У травні 2020 р., за спільною домовленістю з країнами-партнерами, було ухвалено рішення про оновлення організаційної структури БОКК. Нова модель передбачала функціонування комітету через систему підкомітетів, узгоджену з

²⁷ Trump admin approves new sale of anti-tank weapons to Ukraine. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/trump-admin-approves-sale-anti-tank-weapons-ukraine/story?id=65989898#:~:text=U,sales%20with%20Trump%20%2013>

²⁸ Ukraine Says It Has New Contracts For Second Batch Of U.S. Javelin Missiles. URL: <https://www.rferl.org/a/ukraine-says-it-has-new-contracts-for-second-batch-of-us-javelin-missiles/30347324.html>

модернізованою J-структурою Генерального штабу ЗСУ та іншими органами військового управління, що забезпечувало комплексний міжвидовий підхід до планування, підготовки та застосування сил. Упродовж 2019–2020 рр. ключовими напрямками діяльності БОКК залишалися координація надання консультативно

дорадчої, практичної, гуманітарної й матеріально-технічної допомоги з боку держав-партнерів, а також удосконалення й розширення формату роботи Багатонаціональної координаційної групи. Важливим результатом цього процесу стало досягнення високого рівня взаємосумісності між підрозділами ЗСУ та США, що підтвердилося під час спільних тренувань сил спеціального призначення і повітряних сил у рамках міжнародних навчань «Об'єднані зусилля – 2020»²⁹.

2020 р. відзначився подальшим інституційним зміцненням партнерства. У червні 2020 р. Державний департамент США схвалив потенційний продаж Україні до 16 сучасних патрульних катерів Mark VI та супутнього обладнання³⁰.

Ці швидкохідні катери призначені для патрулювання та охорони прибережних вод; їхнє замовлення стало сигналом довгострокового планування розбудови українського флоту за підтримки США. Фінансування на перші кілька катерів було виділено в рамках допомоги (USAI/FMF) з метою посилення безпеки в Чорному морі. Також США передали українській армії більше засобів зв'язку, прилади нічного бачення та іншого обладнання, яке підвищує сумісність зі стандартами НАТО. На політичному рівні, в червні 2020 р., НАТО надало Україні статус Партнера з розширеними можливостями, що стало можливим і завдяки вагомій підтримці з боку США. Цей статус визнавав внесок України в операції НАТО та відкривав ширший доступ до програм взаємодії, спільних навчань, обміну розвідданими тощо³¹. США привітали це рішення як важливий крок на

²⁹ Біла Книга 2019-2020. Збройні Сили України. Держспецтрансслужба. URL: <https://drive.google.com/file/d/1MOI1PAq3gESZ1i9nFFClEE-usZM51V6/view>

³⁰ DoD Adds Two Mark VI Patrol Boats to Ukraine Aid Package. URL: <https://seapowermagazine.org/dod-adds-two-mark-vi-patrol-boats-to-ukraine-aid-package/?print=print#:~:text=Package%20seapowermagazine,Ukraine%20for%20an%20estimated> ³¹ U.S., Ukraine Sign Updated Text To Strategic Partnership Document. URL: <https://www.rferl.org/a/ukraine-us-partnership-russia-security-defense-economy-energy/31556056.html>

шляху євроатлантичної інтеграції України та підтвердили готовність і надалі допомагати Україні досягати критеріїв членства в НАТО.

За підсумками 2014 – 2020 рр. США значно збільшили обсяг допомоги ЗСУ: за даними Держдепартаменту, сумарно з 2014 р. до початку 2021 р. було надано понад 2,5 млрд доларів США³² у вигляді безпекової підтримки, що включала здійснення підготовки особового складу, постачання озброєння та військової техніки та фінансування програм зі зміцнення оборонних спроможностей. Окрім прямих військових заходів, значні кошти спрямовувалися на посилення захисту кордонів, реформу системи командування, підвищення кібербезпеки та заходи з протидії зброї масового ураження. Незважаючи на внутрішньополітичні нюанси у США, двопартійна підтримка України лишалась міцною, що відобразилося у поступовому збільшенні асигнувань за статтями

FMF та USAI у бюджетах США на фінансові роки 2016–2021 рр.

Американська допомога також мала практичну інфраструктурну та технічну спрямованість: підтримка розвитку спроможностей ВМС і Повітряних Сил (ПС), зокрема приведення військових аеродромів до стандартів НАТО (аеродром у Старокостянтинові пройшов сертифікацію НАТО³³, передбачалось сприяння у переобладнанні аеродрому в Миргороді), удосконалення інфраструктури військових частин і об'єктів ВМС у межах багатонаціональних навчань, а також активна участь у створенні Морського командування і Морського операційного центру. До конкретних поставок належали протитанкові комплекси, засоби контрбатареїної боротьби, броньовані машини HMMWV (“Хаммер”) для транспортування та медичної евакуації, комунікаційні системи, тепловізійні та прилади нічного бачення, безпілотні літальні апарати і системи контрснайперської боротьби, що загалом підвищило оперативні можливості та стійкість ЗСУ.

³² Ukraine: Background, Conflict with Russia, and U.S. Polic. URL: <https://sgp.fas.org/crs/row/R45008.pdf> ³³
Аеродром у Старокостянтинові першим отримав сертифікацію НАТО. URL:
<https://starkon.city/articles/166280/aerodrom-u-starokostyantynovi-pershim-otrimav-sertifikaciyu-nato->

Як зазначає у своїй науковій праці «Відносини України та США напередодні повномасштабної російсько-української війни» В. Пашков, попри задекларовані наміри оживати стратегічне партнерство між країнами, у 2021 р. українсько-американські відносини відзначалися кулуарною напруженістю та прохолодністю, які були породжені імітацією активності у проведенні реформ адміністрацією В. Зеленського. У цей період центральне місце у порядку денному двосторонніх відносин України та США займали питання безпеки, підтримки реформ, боротьби із корупцією та добудови трубопроводу «Північний потік –2». Із цих напрямків лише у сфері безпеки спостерігалася стабільна динаміка співпраці³⁴.

У 2021 р., на тлі зростання загроз з боку РФ, військове співробітництво

США та України вийшло на рівень стратегічного партнерства. Новообрана адміністрація Президента США Дж. Байдена демонструвала рішучу підтримку України. Вже у квітні 2021 р. (коли РФ стягувала війська до кордонів для “навчань”) США оголосили про додатковий пакет безпекової допомоги Україні на 125 млн доларів США, що включав озброєння та військову техніку (ОВТ) для посилення морської ситуаційної обізнаності та оборони на суходолі (зокрема, збройні патрульні катери Mark VI, контрбатареїнні радары, засоби зв’язку)³⁵. Влітку 2021 р. відбувся обмін візитами високого рівня: у серпні Київ відвідав Міністр оборони США Л. Остін³⁶, а Президент України В. Зеленський здійснив візит до Вашингтона³⁷. 31 серпня 2021 р. в присутності Президента України В. Зеленського було підписано нову рамкову Стратегічну оборонну угоду між Пентагоном та Міноборони України (U.S. – Ukraine Strategic Defense Framework)³⁸. Ця угода переорієнтувала та ще більше конкретизувала цілі

³⁴ Відносини України та США напередодні повномасштабної російсько-української війни. URL:

<https://mhpi.chnu.edu.ua/mhpi/article/view/157/150>

³⁵ Military assistance to Ukraine 20142021. URL:

<https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN07135/SN07135.pdf>

³⁶ Голова Пентагону прибув до Києва. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ostin-kyiv/33166283.html> ³⁷ Візит Зеленського до США: зустріч з Байденом та стратегічні угоди. Текстовий онлайн. URL:

<https://suspilne.media/160219-vizit-zelenskogo-do-ssa-zustric-z-bajdenom-ta-strategichni-ugodi-tekstovij-onlajn-2/> ³⁸ У Вашингтоні підписано Рамкову угоду щодо стратегічних основ оборонного партнерства між міністерствами оборони України та США. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-vashingtoni-pidpisano-ramkovu-ugodu-shchodo-strategichnih-osnov-oboronnoho-partnerstva-mizh-ministerstvami-oboroni-ukrayini-ta-ssha>

двостороннього оборонного співробітництва на період до 2026 р. У документі США підтвердили непохитну підтримку суверенітету і територіальної цілісності України та засудили російську агресію. Сторони визначили пріоритетними напрямками співпраці: розбудову оборонних спроможностей України для протидії російській агресії, розширення програм підготовки військ і спільних навчань, продовження реформ сектору оборони за стандартами НАТО, посилення військово-промислового партнерства (реформи оборонних закупівель, спільні проєкти в оборонній індустрії, співпраця в сфері технологій), безпеку в Чорному морі (вільна навігація та протидія загрозам на морі), кібербезпеку та поглиблену співпрацю розвідок³⁹.

Наступним кроком стало оновлення рамкового політичного документа відносин: 10 листопада 2021 р. у Вашингтоні держсекретар Е. Блінкен і Міністр закордонних справ Д. Кулеба підписали нову Хартію стратегічного партнерства США–Україна⁴⁰. Попередня редакція 2008 р. потребувала актуалізації, що й відобразило нові виклики безпеки. Документ підтвердив спільність демократичних цінностей, зафіксував підтримку прагнень України до членства в НАТО та права на самостійний зовнішньополітичний вибір, а також окреслив широкі сфери співпраці – від оборони й безпеки до енергетики. В оборонному вимірі Хартія наголосила на максимальному використанні статусу Партнера з розширеними можливостями НАТО та визначила основу для подальшої співпраці, зокрема у Чорноморському регіоні, в обміні розвідданими та протидії російській агресії.

Восени 2021 р. розвіддані США засвідчили формування у РФ ударного угруповання військ (сил) поблизу кордонів України. Вашингтон оперативно інформував Київ і союзників по НАТО про загрозу вторгнення та почав готувати превентивні заходи підтримки. У грудні 2021 р. Президент США Дж. Байден, скориставшись надзвичайними повноваженнями (Presidential Drawdown

³⁹ Fact Sheet – U.S.-Ukraine Strategic Defense Framework Aug. 31, 2021. URL: <https://irp.fas.org/world/ukraine/framework.pdf>

⁴⁰ Хартія стратегічного партнерства Україна - США. URL: <https://mfa.gov.ua/news/hartiya-strategichnogo-partnerstva-ukrayina-ssha>

Authority, PDA), санкціонував виділення 200 млн доларів США із резервів Пентагону для невідкладної військової допомоги, що дозволило швидко передати зі складів США необхідне ОВТ та боєприпаси⁴¹. Вже у січні 2022 р. розпочалися масштабні авіап перевезення до Києва: лише за один тиждень було доставлено близько 90 тонн ОВТ і боєприпасів, серед яких додаткові ПТРК Javelin, стрілецька зброя, протитанкові засоби, обладнання для оборони узбережжя та інше озброєння⁴². Паралельно США дозволили союзникам по НАТО здійснити реекспорт озброєнь американського виробництва: зокрема, країни Балтії отримали дозвіл на передачу Україні комплексів Javelin і ПЗРК

Stinger. Такі кроки, реалізовані у тісній координації Вашингтона та Києва, мали на меті підвищення обороноздатності України й водночас демонстрацію єдності США та союзників у протидії російській агресії.

Упродовж 2014–2021 рр. США надали понад 77,3 млн доларів США для розмінування і знешкодження нерозірваних боєприпасів, залишених російськими силами та їхніми проксі у Донецькій і Луганській обл., а також для зміцнення національного потенціалу України у сфері протимінної діяльності та підвищення спроможностей сил безпеки щодо управління запасами зброї й боєприпасів. Лише у 2021 р. уряд США профінансував програми Conventional Weapons Destruction (CWD), у межах яких було очищено та повернуто місцевим громадам понад 1,9 млн м² (477 акрів) територій, раніше забруднених вибухонебезпечними предметами⁴³.

Також, як зазначають у своїй праці О. Івасечко та П. Лопушанський, що від початку російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р., Конгрес США ухвалив три пакети допомоги Україні на суму 68 млрд доларів, які складаються з

⁴¹ US Department of Defense, Pentagon Press Secretary John F. Kirby holds a press briefing, 27 January 2022. URL: <https://www.war.gov/News/News-Stories/Article/Article/2915100/dod-places-variety-of-troops-on-prepare-to-deploy/> ⁴² U.S. Embassy Kyiv Ukraine. URL: <https://www.facebook.com/usdos.ukraine/posts/300586852111745> ⁴³ U.S. Security Cooperation with Ukraine. URL: <https://www.state.gov/bureau-of-political-military-affairs/releases/2025/01/u-s-security-cooperation-with-ukraine>

чотирьох елементів: короткострокової та довгострокової військової підтримки; військових операцій США, загальної підтримки Міністерства оборони⁴⁴. Станом на 22 лютого 2022 р., українсько-американське військове співробітництво досягло безпрецедентного рівня інтенсивності. У порівнянні з 2014 р., ЗСУ істотно посилили власні бойові спроможності як у матеріально технічному, так і у професійному вимірі, значною мірою завдяки допомозі США. За офіційними оцінками американської сторони, з 2014 р. українські військовослужбовці отримали від інструкторів США навички, які суттєво підвищили їхню здатність

ефективно протидіяти регулярним підрозділам російської армії. Постачання ОВТ зі США забезпечило зростання вогневих спроможностей ЗСУ та сприяло підвищенню їхньої оперативної сумісності із силами держав-членів НАТО. У політичному вимірі стратегічне партнерство було інституційно закріплене відповідними документами й підтверджене системним діалогом на вищому рівні.

Таким чином, до моменту початку широкомасштабних бойових дій Україна підійшла значно більш підготовленою, що стало результатом еволюції військового співробітництва зі США у 2014–2021 рр. Однозначна позиція США щодо “залізобетонної” підтримки територіальної цілісності України стала підґрунтям для подальшого безпрецедентного розширення обсягів військової допомоги та поглиблення військового співробітництва після 24 лютого 2022 р. Масштаби військової допомоги США Україні нині досить високо оцінені і формують очікування швидкого завершення війни. Одночасно, наданням Україні масштабної військової допомоги США мають зобов'язання перед Україною, міжнародною спільнотою і своїми платниками податків, щоб ця допомога не посилювала безпекових ризиків, зокрема ядерних загроз, і сприяла формуванню нового світового порядку, в якому домінуватимуть міжнародно-правові норми і право держав на свою самостійність.

⁴⁴ ВІЙСЬКОВА ДОПОМОГА США УКРАЇНІ У ПРОТИДІІ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ РОСІЇ У 2014–2023 РР.
URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/49_2023/32.pdf

1.2 Нормативно-правова база.

Анексія АРК у березні 2014 р. та ескалація бойових дій на Донбасі з квітня того ж року кардинально трансформували безпекове середовище України, створивши нову геополітичну реальність, що визначила пріоритети національної та міжнародної безпеки держави. У відповідь на радикальну зміну безпекового середовища ВРУ 23 грудня 2014 р. ухвалила Закон “Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики

позаблоковості»⁴⁵, яким було скасовано позаблоковий статус держави та задекларовано відмову від політики позаблоковості, що відкрило шлях до формування нових стратегічних орієнтирів у сфері національної безпеки та оборони. Це рішення відкрило шлях до активнішої співпраці з НАТО та, зокрема, зі США. Уже в грудні 2014 р. Конгрес США прийняв «Акт на підтримку свободи України» (Ukraine Freedom Support Act)⁴⁶, який був підписаний Президентом США Б. Обамою. Цей закон дозволив надати Україні військову допомогу на суму до 350 млн доларів США⁴⁷ і розширив співпрацю в політичній, економічній та безпековій сферах. Також протягом 2014 р. США запровадили санкції проти РФ за агресію та підтримали кілька резолюцій Конгресу на підтримку України⁴⁸.

На тлі кризи Рада національної безпеки і оборони (РНБО) України та Президент України ухвалили низку рішень щодо оборони. Зокрема, у квітні 2014 р. введено режим антитерористичної операції⁴⁹, а в серпні 2014 р. РНБО вирішила вжити невідкладних заходів для зміцнення обороноздатності⁵⁰. Ці внутрішні рішення створили правові умови для звернення України по

⁴⁵ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/35-19#Text>

⁴⁶ Ukraine Freedom Support Act of 2014. URL: <https://www.congress.gov/113/plaws/publ272/PLAW-113publ272.pdf>

⁴⁷ Україна 2014-2015: долаючи виклики (аналітичні оцінки). URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2014-2015_Pidsumky.pdf#:~:text=of%20the%20U,the%20amount%20of%20%24350%20mln

⁴⁸ Україна 2014-2015: долаючи виклики (аналітичні оцінки). URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2014-2015_Pidsumky.pdf#:~:text=of%20the%20U,the%20amount%20of%20%24350%20mln

⁴⁹ Указ Президента України 405/2014 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року "Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України"». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4052014-16886>

⁵⁰ Указ Президента України 744/2014-14689 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 серпня 2014 року "Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності"». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7442014-17689>

міжнародну військову допомогу. Хоча безпосередньо летальна зброя у 2014 р. не надавалася, було започатковано новий рівень двостороннього діалогу. Вже у грудні 2014 р. Україну відвідала делегація Комітету з питань збройних сил Конгресу США⁵¹. Українські парламентарі на зустрічі подякували США за

прийняття Ukraine Freedom Support Act (UFSA) та обговорили перспективи отримання Плану дій щодо членства в НАТО й розширення військово-технічної співпраці.

Після 2014 р. в Україні було сформовано нову систему стратегічних документів у сфері національної безпеки та оборони, яка визначила базові напрями взаємодії зі США та Організацією Північноатлантичного договору. Стратегія національної безпеки України 2015 р. (Указ Президента України № 287/2015 від 26 травня 2015 р.)⁵² уперше офіційно визначила агресивні дії РФ і закріпила курс на євроатлантичну інтеграцію, наголошуючи на потребі поглиблення партнерства зі США та НАТО.

Воєнна доктрина України 2015 р. (Указ Президента України № 555/2015 від 24 вересня 2015 р.)⁵³ деталізувала положення щодо забезпечення воєнної безпеки в умовах російської агресії та містила норму про те, що Україна може розраховувати “насамперед на власні сили та підтримку США, держав — членів ЄС і НАТО”⁵⁴, що засвідчувало підвищення ролі американського чинника у системі національної безпеки, що безпосередньо впливало на військове співробітництво.

У 2015 р. військове співробітництво України зі США та іншими партнерами поєдналося з якісним поглибленням у сфері підготовки та взаємодії військ. Це проявилось у розгортанні спільних програм підготовки та розширенні

⁵¹ Брифінг в МЗС. URL: <https://mfa.gov.ua/news/1220-brifing-v-mzs>

⁵² Указ Президента України 287/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України"». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070>

⁵³ Указ Президента України 555/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України"». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>

⁵⁴ Указ Президента України 555/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України"». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>

практики багатонаціональних навчань на території України. ВРУ щорічно ухвалювала окремий закон про допуск підрозділів збройних сил іноземних

держав для участі в таких навчаннях, що створювало належне правове підґрунтя. У 2015 – 2016 рр. на постійній основі проводилися масштабні маневри серії «Rapid Trident», «Fearless Guardian» та «Sea Breeze» за активної участі американських інструкторів і підрозділів ЗС США. Законодавчо затверджені плани навчальної діяльності передбачали зростання масштабів міжнародної присутності: зокрема, у плані на 2021 р. було визначено проведення восьми багатонаціональних навчань із залученням близько 11 тисяч іноземних військовослужбовців, серед яких вагому частку складали представники США⁵⁵. Подібні тенденції демонстрували послідовність і системність підходу, започаткованого ще в попередні роки.

Закон про національну оборону на 2016 фінансовий рік передбачав 300 млн доларів США допомоги⁵⁶, з яких 50 млн доларів США були зарезервовані для летальних оборонних систем⁵⁷. Попри відмову адміністрації Б. Обама від передачі летальної зброї, Конгрес заклав правові механізми для майбутніх поставок.

2016 р. став переломним етапом у трансформації сектору безпеки й оборони України. В умовах триваючої російської агресії саме у цей період були закладені стратегічні основи оборонної реформи, безпосередньо орієнтованої на стандарти НАТО та підтриманої США й союзниками по Альянсу. 20 травня 2016 р. РНБО України ухвалила “Стратегічний оборонний бюлетень України”, уведений у дію Указом Президента №240/2016 від 6 червня 2016 р.⁵⁸. Документ

⁵⁵ Президент затвердив план допуску іноземних військових в Україну для проведення навчань у 2021 році. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-zatverdiv-plan-dopusku-inozemnih-vijskovih-v-ukray-66413#> ⁵⁶ National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2016. URL: <https://www.congress.gov/114/plaws/publ92/PLAW114publ92.pdf>

⁵⁷ Обама наклав вето на законопроект щодо військової допомоги Україні. URL: https://ipress.ua/news/obama_naklav_veto_na_zakonoproekt_pro_viyskovu_dopomogu_ukraini_143386.html ⁵⁸ Інвестиції: практика та досвід. Економічні науки. №1.2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2402016-20137#:~:text=%28%D0%B4%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%94%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F%29.%202>

визначив дорожню карту оборонної реформи на 2016–2020 рр. та зафіксував

низку ключових пріоритетів:

- перехід ЗСУ на стандарти НАТО (STANAG) у сферах управління, оперативного планування та логістики;
- впровадження сучасних підходів до оборонного менеджменту – програмно-цільового та ресурсного планування, а також механізмів цивільного контролю;
- поступове формування сил оборони зразка 2020 р. – мобільних, оснащених сучасним озброєнням і здатних до інтеграції в євроатлантичну систему колективної безпеки.

Окреме значення мало те, що в Бюлетені було відображено довгострокову стратегію співпраці з НАТО і США. Фактично, реалізація цілей Стратегічного бюлетеня була б неможливою без стратегічного партнерства зі США, що виступали головним донором інституційних змін і військово-технічної допомоги.

8 вересня 2016 р. у Лондоні було підписано Концепцію розвитку партнерства між Міністерством оборони України та Міністерством оборони США на 2016–2020 рр.⁵⁹. Документ, укладений Міністром оборони України С. Полтораком та

Міністром оборони США Е. Картером, закріпив середньострокові орієнтири оборонного співробітництва та став важливим елементом реалізації положень Стратегічного оборонного бюлетеня–2020. Концепція передбачала зміцнення обороноздатності України, підтримку процесу оборонної реформи, удосконалення планування на основі спроможностей і впровадження сучасних механізмів управління оборонними ресурсами. Вона також відкривала можливості для розширення практичних програм співпраці – від військово-технічної допомоги й передачі матеріально-технічних засобів до підготовки особового складу та консультування з питань модернізації сектору безпеки й оборони. Е. Картер назвав угоду “новою сторінкою в історії україно-американських відносин”. Концепція стала дорожнім планом стратегічної

⁵⁹ Міноборони України і США підписали угоду про співпрацю на 5 років. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2016/09/9/7120047/>

взаємодії Києва і Вашингтона, поєднавши інституційні реформи із практичними заходами з розвитку спроможностей ЗСУ.

Військова підтримка України ґрунтується на законах США, які регулюють надання ОВТ, фінансування та безпекове співробітництво. Ми розглянули ключові закони США та правову основу, за допомогою яких США мають право надавати матеріально-технічну допомогу Україні в рамках міжнародного співробітництва, зокрема військового. Foreign Assistance Act of 1961 (FAA) (Закон про іноземну допомогу) – головний закон США, що регулює надання іноземної допомоги, включаючи військову підтримку іншим країнам. Закон встановлює правову основу для програм економічної, військової та гуманітарної допомоги, визначає механізми контролю Конгресу на цими програмами та закріплює принципи, якими керується зовнішня допомога США. Згідно з FAA, термін “security assistance” (безпекова допомога) охоплює такі поняття як: військова допомога, фонд економічної підтримки, військова освіта та підготовка, миротворчі операції, антитерористична допомога⁶⁰ та інше. Зокрема, розділи 506(a)(1), 506(a)(2), 506 (a)(3), 552(c)(2) Foreign Assistance Act of 1961 дає право застосовувати PDA, що дозволяє Президенту США вилучати зброю, боєприпаси та матеріальні засоби з військових запасів та надавати їх іншим країнам без схвалення Конгресу у відповідь на надзвичайну ситуацію. PDA широко використовується для України: із серпня 2021 р. Президент США (через Держдепартамент і Пентагон) уповноважив надання більше десяти пакетів військової допомоги для України, використовуючи запаси ОВТ Міністерства оборони США. Варто зазначити, що PDA є правовим повноваженням, а не джерелом фінансування. Після повідомлення Конгресу США про намір використати PDA, термін дії цього дозволу не обмежується у часі, і передача оборонних матеріалів та послуг може здійснюватися до повного використання затвердженого обсягу вартості, визначеного у відповідному повідомленні⁶¹.

⁶⁰ Foreign Assistance Act of 1961. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-1071/pdf/COMPS-1071.pdf>⁶¹
Співпраця США з Україною у сфері безпеки. URL: <https://www.state.gov/bureau-of-political-military-affairs/releases/2025/01/u-s-security-cooperation-with-ukraine>

Окрім цього FAA дозволяє застосовувати International Military Education and Training (IMET) (Програма навчання і підготовки військовослужбовців іноземних країн), через яку тисячі українських військових проходять навчання в США та в Європі за цією програмою. Arms Export Control Act (AECA) (Закон про контроль за експортом зброї) – закон США, що регулює продаж та передачу зброї за програмами Foreign Military Sales (FMS), і Foreign Military Financing (FMF). На відміну від FMS, механізм FMF не вимагає від країни-одержувача попередньої оплати за отримане ОВТ. Натомість США покривають початкові витрати самостійно — у формі гранту або позики для держави-реципієнта. Ukraine Security Assistance Initiative (USAI) (Ініціатива допомоги Україні у сфері безпеки) – програма Міністерства оборони США для закупівлі зброї, проведення навчання (підготовки) та консультативно-дорадчої допомоги, що зміцнює оборонні спроможності України.

Розділ 331 Кодексу США (Title 10, U.S. Code, Section 331) є одним із ключових законодавчих положень, що також визначає механізм надання Міністерством оборони США безпекової допомоги іноземним партнерам, які проводять військові або миротворчі операції у відповідності до інтересів національної безпеки США. Допомога може включати передачу ОВТ, навчання, підготовку, логістичне забезпечення та роботу радників⁶². Цей механізм спрямований на підвищення спроможностей партнерів і зміцнення їхньої обороноздатності, зокрема використовується для підтримки ЗСУ.

Наприкінці 2016 р. американський Конгрес ухвалив важливе рішення, яке суттєво розширило правову основу для військової співпраці з Україною. У Законі про асигнування на національну оборону (National Defense Authorization Act, NDAA) на 2017 фінансовий рік було передбачено 350 млн доларів США безпекової допомоги Україні⁶³, що на 50 млн більше, ніж у попередньому бюджетному циклі. Вперше на законодавчому рівні Конгрес прямо дозволив

⁶² 10 U.S. Code § 331 - Friendly foreign countries: authority to provide support for conduct of operations. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/10/331>

⁶³ National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2017. URL: <https://www.congress.gov/114/plaws/publ328/PLAW>

використання частини цих коштів на надання Україні летальних оборонних озброєнь, чим було фактично створено політико-правові передумови для наступних кроків у сфері військово-технічної допомоги. До сфери американської допомоги включалися заходи з розвитку інтегрованої системи моніторингу державного кордону України, а також програми підготовки штабних офіцерів та представників вищої військової ланки ЗС⁶⁴.

2017 р. ознаменувався зміною адміністрації у Вашингтоні та водночас подальшим посиленням двопартійної підтримки України в американському Конгресі. У серпні було ухвалено “Акт протидії потенційним опонентам Америки через санкції” (Countering America’s Adversaries Through Sanctions Act, CAATSA)⁶⁵, який став одним із ключових інструментів законодавчого тиску США на РФ. Хоча його головною метою було запровадження комплексних санкцій проти РФ, Ірану та КНДР, саме у контексті України документ мав стратегічне значення. CAATSA закріпив політику невизнання анексії Криму, встановивши заборону для будь-яких органів влади США на дії, які могли б трактуватися як визнання суверенітету РФ над півостровом.

2017 р. став переломним у питанні надання Україні летальних оборонних систем. Після трьох років обмежень адміністрація Д. Трампа вперше схвалила передачу ПТРК FGM-148 Javelin, що означало відхід від обережної політики Б. Обами. Цьому рішенню передувало положення NDAA на 2018 р., у якому Конгрес передбачив 350 млн доларів США⁶⁶ допомоги та наполог на постачанні летальних засобів. Наприкінці 2017 р. Державний департамент видав першу ліцензію на експорт летальної зброї Україні, а у березні 2018-го затвердив угоду на 210 ракет і 37 пускових установок Javelin загальною вартістю 47 млн доларів США⁶⁷.

⁶⁴ National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2017. URL: <https://www.congress.gov/114/plaws/publ328/PLAW-114publ328.pdf>

⁶⁵ Countering America’s Adversaries Through Sanctions Act. 22 USC 9401 not. URL: <https://congress.gov/115/plaws/publ44/PLAW-115publ44.pdf>

⁶⁶ NATIONAL DEFENSE AUTHORIZATION ACT FOR FISCAL YEAR 2018. URL:

Закон України “Про національну безпеку України” № 2469-VIII від 21 червня 2018 р.⁶⁸ став системоутворювальним актом, що замінив попередні закони “Про основи національної безпеки України” та “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави”. Документ уперше визначив цілісну архітектуру сектору безпеки й оборони, сформовану з урахуванням стандартів НАТО та євроатлантичних підходів до організації оборонного планування. Серед принципів забезпечення національної безпеки було закріплено розширення військово-технічного співробітництва з державами-партнерами, включно з поглибленням взаємодії зі США у сфері розробки озброєнь, підготовки військ та обміну розвідувальною інформацією. На виконання положень закону було розпочато масштабні інституційні реформи, узгоджені з американськими радниками, зокрема — запровадження системи управління оборонними ресурсами за західними моделями, посилення ролі Міністерства оборони та Генерального штабу у стратегічному керівництві, а також поетапний перехід ЗСУ на стандарти НАТО.

Ухвалений наприкінці 2018 р. NDAA на 2019 р. зберіг високий рівень підтримки України. У ньому було передбачено 250 млн доларів США у межах USAI, з яких 50 млн доларів США були зарезервовані під надання летальних засобів⁶⁹. Ініціатива USAI охоплювала комплекс заходів – від тренувальних програм і постачання озброєнь до розвитку спроможностей розвідки та забезпечення взаємосумісності ЗСУ зі стандартами НАТО.

Інцидент у Керченській протоці в листопаді 2018 р.⁷⁰ став поштовхом до посилення підтримки ВМС ЗСУ. США розширили санкції проти РФ та розпочали програми з нарощування морських спроможностей. У межах Excess Defense Articles Україна отримала два патрульні катери класу “Island”, передані у вересні 2018-го й доставлені до Одеси наступного року.

⁶⁸ Закон України «Про національну безпеку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> ⁶⁹

Наприкінці 2018 р. ВРУ ухвалила зміни до Конституції, що набули чинності на початку 2019 р. та закріпили стратегічний курс держави на членство в НАТО й Європейському Союзі⁷¹. Це рішення стало важливим маркером політичної незворотності зовнішньополітичного вибору України. Конституційне закріплення євроатлантичної інтеграції поєднало внутрішні реформи з міжнародною підтримкою: допомога США та союзників у модернізації сектору безпеки й оборони сприяла досягненню критеріїв сумісності, тоді як офіційний курс на НАТО створював сприятливі умови для подальшого поглиблення військового партнерства на правовій основі.

7 лютого 2019 р. набули чинності конституційні зміни, якими стратегічний курс України на набуття членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору був закріплений у преамбулі та статтях 85, 102 і 116 Конституції України. Їх ухвалення ВРУ в період президентства П. Порошенка засвідчило інституційне оформлення незворотності євроатлантичної та європейської інтеграції держави. З правової точки зору це означало де-юре закріплення орієнтації України на союзницькі відносини зі США та іншими західними партнерами, а з військово-політичного — підтвердження стратегічного вибору щодо поступової інтеграції до системи колективної безпеки НАТО.

У 2019 р. Конгрес США продовжив стабільну підтримку обороноздатності України. У NDAA на 2020 р. було передбачено 300 млн доларів США безпекової допомоги⁷². Вперше на законодавчому рівні до переліку дозволених категорій допомоги увійшли протикорабельні ракети та системи берегової оборони, що відображало еволюцію українських потреб після інциденту в Керченській протоці.

⁷¹ Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

⁷² National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2020. URL: https://www.congress.gov/116/plaws/publ92/PLAW_116publ92.pdf

У липні 2019 р. Агентство з оборонного співробітництва США (DSCA) офіційно повідомило про схвалення можливого продажу Україні двох патрульних катерів Mark VI та супутнього обладнання у межах програми FMS, із загальною перспективою постачання до 16 катерів на суму близько 600 млн доларів США⁷³. Це заклало договірну основу модернізації українського флоту через поєднання механізмів FMS та FMF.

2020 р. не приніс суттєвих нормативних новацій у сфері українсько-американського військового партнерства, проте засвідчив сталість уже закладених програм. Попри пандемію COVID-19, було забезпечено проведення багатонаціональних навчань «Rapid Trident-2020» та «Sea Breeze-2020», організованих на основі завчасно ухвалених нормативних актів України щодо допуску підрозділів іноземних збройних сил на територію держави.

Законодавчий вимір оборонного партнерства України та США у 2020 р. характеризувався збереженням тяглості вже існуючих механізмів. Наприкінці року Конгрес ухвалив NDAA на 2021 р., яким знову було передбачено 250 млн доларів США у рамках USAI⁷⁴, а також санкціоновано постачання окремих категорій озброєнь. Паралельно Вашингтон продовжував політику економічного та політичного тиску на РФ: у 2020 р. було запроваджено нові санкції проти проєкту “Північний потік – 2” та додаткові обмеження у зв’язку з триваючою агресією РФ на Донбасі. Ці заходи реалізовувалися в межах дії вже наявних законодавчих рамок – CAATSA та UFSA.

Стратегія національної безпеки України 2020 р. (Указ Президента України № 392/2020 від 14.09.2020 р.)⁷⁵, ухвалена за президентства В. Зеленського, актуалізувала пріоритети у сфері безпеки, виокремивши розвиток стратегічного

партнерства зі США й НАТО, протидію гібридним загрозам і зміцнення кібербезпеки.

⁷³ Міністерство закордонних справ України / MFA of Ukraine. URL:

https://www.facebook.com/UkraineMFA/photos/a.148326765221252/3069720426415190/?type=3&ref=embed_post ⁷⁴
NATIONAL DEFENSE AUTHORIZATION ACT FOR FISCAL YEAR 2021. URL:

<https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-116publ283/html/PLAW-116publ283.htm>

⁷⁵ Указ Президента 399/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»». URL:
<https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

Наступним етапом стало затвердження Стратегії воєнної безпеки України 2021 р. (Указ Президента України № 121/2021 від 25 березня 2021 р.)⁷⁶, яка вперше була представлена як цілісний документ замість Воєнної доктрини; у ній РФ залишається воєнним противником на національному рівні⁷⁷, підтверджено курс на членство в НАТО та зафіксовано намір поглиблювати оборонну взаємодію зі США, зокрема в контексті набуття статусу основного союзника поза межами НАТО.

2021 р. став піком розвитку українсько-американського воєнно політичного партнерства напередодні повномасштабної війни. Відновила роботу Комісія стратегічного партнерства Україна–США, а 10 листопада 2021 р. у Вашингтоні підписано оновлену Хартію стратегічного партнерства⁷⁸. Документ підписали міністр закордонних справ України Д. Кулеба та Державний секретар США Е. Блінкен. Нова Хартія замінила аналогічну угоду 2008 р., адаптувавши її до сучасних безпекових умов, зумовлених агресією РФ. Вона закріпила базові принципи співпраці: підтримку суверенітету та територіальної цілісності України, поглиблення взаємодії у сфері безпеки й оборони, сприяння внутрішнім реформам та підтвердження євроатлантичних прагнень Києва. У документі прямо зазначалося, що США продовжать допомагати Україні протистояти російській агресії, розширюватимуть військово-політичне співробітництво та ніколи не визнають анексію Криму РФ. Цей документ не потребував ратифікації, але має статус політичного зобов'язання двох урядів – фактично рамкова міждержавна угода, що охоплює оборону, економіку, верховенство права та

гуманітарну співпрацю.

Ще раніше, 31 серпня 2021 р. в Пентагоні Міністр оборони України А. Таран і Міністр оборони США Л. Остін підписали “Framework Agreement on

⁷⁶ Президент затвердив Стратегію воєнної безпеки України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-zatverdiv-strategiyu-voennoyi-bezpeki-ukrayini-67361>

⁷⁷ Указ Президента «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> ⁷⁸ Хартія стратегічного партнерства Україна – США. URL: <https://mfa.gov.ua/news/hartiya-strategichnogo-partnerstva-ukrayina-ssha>

Strategic Defense Partnership”⁷⁹ – рамкову угоду щодо стратегічних основ оборонного партнерства. Рамкова угода мала політико-правове значення: вона формувала довгострокові орієнтири співпраці у галузі оборони, охоплюючи такі сфери, як розвиток спроможностей ЗСУ, розширення програм військової підготовки, підтримка оборонно-промислового комплексу та інтеграція в стандарти НАТО.

Паралельно під час візиту української делегації до Вашингтона у серпні 2021 р. було укладено низку угод і меморандумів, що суттєво розширили нормативну основу співпраці в рамках стратегічного оборонного партнерства, науково-технічного співробітництва, безпеки космічних польотів, захисту інформації, а також прикордонної безпеки⁸⁰. Зокрема, підписано угоду про проєкти у сфері досліджень, розробок, випробувань і оцінки⁸¹, яка відкрила для України можливість долучатися до американських оборонних програм, спільно створювати озброєння та використовувати сучасні випробувальні технології. Також укладено угоду про захист секретної інформації, спрямовану на спрощення обміну розвідувальними матеріалами та технологіями, а також домовленості у сферах кібербезпеки та охорони кордонів, включно з протоколом про наміри між Держприкордонслужбою України та відповідними структурами США⁸².

У фінансовому вимірі 2021 р. став рекордним для українсько американського оборонного партнерства на той час. За даними Пентагону, у межах USAI у 2021

фінансовому році Україна отримала 275 млн доларів США, з яких 75 млн було виділено на летальні озброєння. З урахуванням ресурсів

⁷⁹ У Вашингтоні підписано Рамкову угоду щодо стратегічних основ оборонного партнерства між міністерствами оборони України та США. URL: <http://kmu.gov.ua/en/news/u-vashingtoni-pidpisano-ramkovu-ugodu-shchodo-strategichnih-osnov-oboronного-partnerstva-mizh-ministerstvami-oboroni-ukrayini-ta-ssha> ⁸⁰ У присутності Президента підписано угоду, яка визначає новий етап співпраці України та США у сфері оборони й безпеки. URL: <https://www.president.gov.ua/news/u-prisutnosti-prezidenta-pidpisano-ugodu-yaka-viznachaye-nov-70461>

⁸¹ У присутності Президента підписано угоду, яка визначає новий етап співпраці України та США у сфері оборони й безпеки. URL: <https://www.president.gov.ua/news/u-prisutnosti-prezidenta-pidpisano-ugodu-yaka-viznachaye-nov-70461>

⁸² У присутності Президента підписано угоду, яка визначає новий етап співпраці України та США у сфері оборони й безпеки. URL: <https://www.president.gov.ua/news/u-prisutnosti-prezidenta-pidpisano-ugodu-yaka-viznachaye-nov-70461>

38

Державного департаменту по лінії FMF, загальна пряма військова допомога перевищила 400 млн доларів США. Вона включала постачання протитанкових ракет, боєприпасів, засобів контрбатареїної боротьби, зв'язку та медичного забезпечення.

Восени 2021 р. адміністрація Байдена розпочала попереднє перекидання в Україну ОВТ у межах механізму PDA⁸³, що дозволяло оперативно виділяти ОВТ зі складів Пентагону без ухвалення нового закону. Цей крок був спрямований на негайне посилення оборонних спроможностей України в умовах наростання загрози вторгнення РФ. У грудні 2021 р. Конгрес ухвалив NDAA на 2022 р., яким знову передбачив 300 млн доларів США на безпекову допомогу Україні (через USAID)⁸⁴, спеціально обумовивши можливість постачання зенітних і морських оборонних систем. Попри те, що ці кошти належало реалізувати вже у 2022 фінансовому році, їх включення до закону засвідчило наявність міжпартійного консенсусу в США щодо необхідності термінового зміцнення обороноздатності України.

До лютого 2022 р. військове співробітництво США та України спиралося на розгалужену систему угод і законів, сформовану з 2014 р. Зовнішні події безпосередньо впливали на динаміку допомоги: нарощування російських військ біля кордонів України восени 2021 – на початку 2022 рр. спонукало США активувати надзвичайні механізми підтримки. 22 лютого 2022 р. Президент

США Дж. Байден видав виконавчий наказ про додаткову військову допомогу Україні, спираючись на повноваження, надані законами США. Усі ці поставки здійснювалися в межах уже існуючої правової бази: за узгодженнями між урядами, що випливають із підписаних меморандумів і договорів, та відповідно до законодавчих дозволів Конгресу.

Щорічна практика ухвалення ВРУ законів про допуск підрозділів збройних сил іноземних держав на територію України для участі у багатонаціональних

⁸³ Зброя до України вирушає шаленими темпами: адміністрація Байдена різко збільшила постачання URL: <https://kontrakty.ua/article/254064>

⁸⁴ S.1605 - Закон про національне забезпечення оборони на 2022 фінансовий рік. URL: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/1605/text>

навчаннях становила важливий елемент правового забезпечення міжнародного військового співробітництва. Згідно з Конституцією України (ст. 85)⁸⁵, такі рішення приймалися у формі схвалення ініціативи Президента, що визначав перелік відповідних заходів бойової підготовки. Наприклад, 18 січня 2018 р. ВРУ

був прийнятий Закон України № 2270-VIII⁸⁶, яким схвалено Рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2018 р. для участі у багатонаціональному навчанні з підготовки підрозділів збройних сил, українсько-американських навчаннях «Rapid Trident 2018» та «Sea Breeze-2018», а також інших багатонаціональних навчань⁸⁷. Відповідно, в Указі Президента України №424/2017 від 21 грудня 2017 р. міститься затверджений План проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних Сил України на території України та їх участі у багатонаціональних навчаннях поза межами України на 2018 рік⁸⁸, який дозволяє підрозділам ЗСУ брати участь в міжнародних навчаннях на території України та за її межами, виходячи з необхідності підтримання належної обороноздатності та боєздатності ЗСУ шляхом проведення військових навчань, а також з урахуванням зобов'язань України як держави-учасниці програми “Партнерство

заради миру”⁸⁹, Угоди між державами - учасницями Північноатлантичного Договору та іншими державами, які беруть участь у програмі “Партнерство заради миру”,

⁸⁵ Конституція України. Ст. 85. URL: <https://constitution.in.ua/articles/85/>

⁸⁶ Закон України «Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2018 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2270-19#Text>

⁸⁷ Закон України «Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2018 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2270-19#Text>

⁸⁸ Указ Президента 424/2017 «Про План проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних Сил України на території України та їх участі у багатонаціональних навчаннях поза межами України на 2018 рік і про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2018 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4242017-23534>

⁸⁹ Партнерство заради миру Рамковий документ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_001#Text

щодо статусу їхніх збройних сил⁹⁰, Додаткового⁹¹ і Подальшого додаткового⁹² протоколів до цієї Угоди, згоду на обов’язковість яких ВРУ, та на підставі пропозиції РНБО України, згідно із Законом України “Про порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України”⁹³. Також вищезазначений Указ регламентує кількість сил та засобів іноземних держав, і допускає їх на територію України для участі у багатонаціональних навчаннях у рамках військового співробітництва⁹⁴ впродовж року. Наприклад, документом передбачалося залучення підрозділів ЗС США та інших держав — членів НАТО чисельністю до 3000 військовослужбовців з озброєнням і військовою технікою, а також до шести літальних апаратів (літаків і вертольотів) строком до 365 діб (січень—грудень 2018 р.) для участі у багатонаціональному навчанні з підготовки підрозділів⁹⁵. Окремо регламентувалася участь у навчанні “Rapid Trident-2018”, що мало на меті підвищення рівня оперативної сумісності та відпрацювання стандартів НАТО: у ньому могли брати участь до 2000 військовослужбовців зі США, інших держав

— членів Альянсу та держав — учасниць програми “Партнерство заради миру” з озброєнням і військовою технікою, а також до двадцяти літальних апаратів, строком до 16 діб (червень—листопад 2018 р.)⁹⁶. Така правова деталізація

⁹⁰ Угода між Державами-учасницями Північноатлантичного Договору та іншими державами, які беруть участь у програмі "Партнерство заради миру", щодо статусу їхніх збройних сил. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_042

⁹¹ Додатковий протокол до Угоди між Державами-учасницями Північноатлантичного Договору та іншими державами, які беруть участь у програмі «Партнерство заради миру». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_022

⁹² Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України і штабом Верховного головнокомандувача об'єднаних збройних сил НАТО на Атлантиці та штабом Верховного головнокомандувача об'єднаних збройних сил НАТО в Європі щодо забезпечення підтримки операцій НАТО з боку України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_043#Text

⁹³ Закон України «Про порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1479-14#Text>

⁹⁴ Указ Президента 424/2017 «Про План проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних Сил України на території України та їх участі у багатонаціональних навчаннях поза межами України на 2018 рік і про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2018 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/424/2017#n2>

⁹⁵ Указ Президента 424/2017 «Про План проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних Сил України на території України та їх участі у багатонаціональних навчаннях поза межами України на 2018 рік і про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2018 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/424/2017#n2>

⁹⁶ Указ Президента 424/2017 «Про План проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних Сил України на території України та їх участі у багатонаціональних навчаннях поза межами України на 2018 рік

забезпечувала контрольований характер допуску іноземних контингентів і водночас підтверджувала сталість практики міжнародного військового співробітництва у форматі багатонаціональних навчань.

Аналогічні Закони України ухвалювалися щорічно, наприклад: 2014: Закон № 1182-VII від 01.04.2014⁹⁷, 2015: Закон № 255-VIII від 17.03.2015⁹⁸, 2016: Закон № 926-VIII від 25.12.2015⁹⁹ (щодо допуску у 2016 р.), 2017: Закон № 1826-VIII від 19.01.2017¹⁰⁰, 2018: Закон № 2270-VIII від 18.01.2018¹⁰¹, 2019: Закон № 2687-VIII від 26.02.2019¹⁰², 2020: Закон № 521-IX від 04.03.2020¹⁰³, 2021: Закон № 1131-IX від 26.01.2021¹⁰⁴, 2022: Закон № 1948-IX від 14.12.2021 (щодо допуску у 2022 р.)¹⁰⁵.

У період 2014 – 2022 рр. підрозділи ЗСУ брали участь у низці масштабних навчань спільно з ЗС США та союзників та території України та за її межами: “Combined Resolve” (Німеччина, 2015–2021), “Saber Junction” (Німеччина, 2018,

2021), “Saber Guardian” (Румунія, Болгарія, Угорщина, 2017, 2019), “Agile Spirit” і “Noble Partner” (Грузія, 2017–2019), “Platinum Eagle” (Румунія, 2018, 2019), а

і про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2018 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/424/2017#n2> ⁹⁷ Закон України «Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2014 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1182-VII#Text>

⁹⁸ Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності»». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255-viii#Text>

⁹⁹ Закон України «Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2016 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/926-VIII>

¹⁰⁰ Закон України «Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2017 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1826-19>

¹⁰¹ Закон України «Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2018 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2270-19>

¹⁰² Закон України «Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2019 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2687-19>

¹⁰³ Закон України «Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2020 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/521-20>

¹⁰⁴ Закон України «Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2021 році для участі у багатонаціональних навчаннях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1131-20>

¹⁰⁵ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення функціонування Єдиного державного реєстру ветеранів війни та запровадження електронного посвідчення ветерана». URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/217751>

42

також у морських маневрах “Sea Shield” (Румунія, 2016–2018) та інші. Участь у цих навчаннях спиралася на положення Угоди про статус сил “Партнерство заради миру” (PfP SOFA), що ратифікована Законом України від 2 березня 2000 р.¹⁰⁶, рішення українського керівництва та запрошення держав-господарів, забезпечуючи юридичну легітимність та послідовне стратегічне зближення України зі США і НАТО.

Починаючи з 2015 р., ключовим механізмом імплементації курсу України на євроатлантичну інтеграцію стали Річні національні програми під егідою Комісії Україна–НАТО (РНП), які щорічно затверджувалися указами Президента України. Хоча за своєю природою РНП є універсальним інструментом партнерства з Альянсом, їхнє змістовне наповнення відображало і специфіку

двосторонньої взаємодії України зі США. Зокрема, в окремих розділах РНП систематично передбачалися: участь у спільних українсько-американських навчаннях («Sea Breeze», «Rapid Trident» та ін.); реалізація оборонних реформ за участі експертів і радників зі США; інтеграція до програм НАТО, фінансово підтриманих Вашингтоном; а також розвиток оборонно-промислового співробітництва, включаючи спільні проєкти у сфері модернізації озброєнь. Важливою особливістю цього інструменту було щорічне оцінювання виконання РНП з боку НАТО, результати якого ставали основою для формування наступних програм. Таким чином, РНП виступали не лише як інструмент моніторингу реформ, але й як механізм поглиблення практичної взаємодії зі США, що забезпечував поступове наближення сектору безпеки й оборони України до стандартів НАТО.

У структурі Об'єднаного штабу Збройних сил США питання міжнародного військового співробітництва належать до сфери відповідальності Управління стратегії, планування та політики. Це управління забезпечує координацію та контроль діяльності видів ЗС США і регіональних командувань у частині

¹⁰⁶ Угода між Державами-учасниками Північноатлантичного Договору та іншими державами, які беруть участь у програмі "Партнерство заради миру", щодо статусу їхніх збройних сил. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_042#Text

розвитку партнерств із збройними силами іноземних держав. Безпосереднє виконання заходів міжнародного військового співробітництва на території конкретних країн покладається на відділи оборонного співробітництва відповідних регіональних командувань США. Зокрема, офіс оборонного співробітництва в Україні функціонує під керівництвом Управління планування, політики, стратегії та спроможностей командування ЗС США в Європі¹⁰⁷.

Варто також згадати про роботу апаратів аташе з питань оборони (ААПО) при Посольстві України в США та при Посольстві США в Україні. Наприклад, ААПО при Посольстві США в Україні складається із представників кожного із

чотирьох видів ЗС і взаємодіє з широким колом представників Міністерства оборони України¹⁰⁸ та ЗСУ. Представники ААПО у взаємодії з колегами зі ЗСУ реалізують заходи та програми в межах Плану оборонного співробітництва та Плану військових контактів командування ЗС США в Європі (EUCOM). Їхня діяльність спрямована на розвиток бойових спроможностей ЗСУ та підвищення рівня їхньої оперативної сумісності зі структурами НАТО¹⁰⁹.

Важливу координаційну роль у цьому процесі відіграє Головне управління військового співробітництва Збройних Сил України (ГУВС ЗСУ), орган військового управління, що є відповідальним за організацію та координацію саме військового співробітництва¹¹⁰ у ЗСУ, яке забезпечує організацію міжнародних контактів, планування та супровід спільних заходів.

Також, Департамент міжнародного оборонного співробітництва (ДМОС) МОУ є відповідальним за організацію та координацію воєнно-політичного співробітництва Міноборони та ЗСУ¹¹¹. До основних завдань ДМОС належать: здійснення воєнно-політичного співробітництва з іноземними державами та

¹⁰⁷ Шаповалов Г. Організаційний механізм державного управління міжнародним військовим співробітництвом: досвід країн-членів НАТО та держав ЄС. 2022. URL:

<https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2070/1/%D0%A8%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B2%20%D0%93.%20%D0%9C..pdf>

¹⁰⁸ Апарат Аташе з питань оборони. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/defense-attache-office/> ¹⁰⁹ Апарат Аташе

з питань оборони. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/defense-attache-office/> ¹¹⁰ Наказ Міністерства Оборони України «Про здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними

Силами України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0218322-21#Text> ¹¹¹ Наказ Міністерства

Оборони України «Про здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними Силами України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0218322-21#Text>

міжнародними організаціями для зміцнення обороноздатності України й виконання міжнародних зобов'язань; координація та контроль співробітництва за військово-технічним і військовим напрямками в системі Міноборони; протокольне забезпечення міжнародних заходів за участю Міністра оборони України¹¹². Департамент військово-технічної політики, розвитку озброєння та військової техніки Міністерства оборони України забезпечує управління життєвим циклом озброєння і військової техніки, координує їх розробку,

модернізацію, закупівлю та введення в експлуатацію у ЗСУ; до його основних завдань належать формування військово-технічної політики держави, організація та супровід науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, а також здійснення міжнародного військово-технічного співробітництва з іноземними державами та міжнародними організаціями¹¹³. Хоча ці органи міжнародного співробітництва не є відповідальними саме за військове співробітництво у вузькому сенсі цього поняття, їхня діяльність забезпечує формування політико-правових і технічних передумов для реалізації міжнародних оборонних програм. Вони виступають інституційними ланками, що поєднують військовий, воєнно-політичний, військово-технічний та організаційно-управлінський виміри співробітництва, створюючи цілісну систему взаємодії МОУ та ЗСУ з іноземними партнерами, зокрема зі США та НАТО.

Важливим елементом військового співробітництва України зі США у 2014– 2022 рр. була програма International Military Education and Training (IMET). Вона забезпечувала підготовку українських офіцерів у провідних військових навчальних закладах США, охоплюючи сфери штабної роботи, стратегічного планування, управління оборонними ресурсами та цивільно-військових відносин. Участь у курсах IMET дозволяла українським військовослужбовцям

¹¹² Департамент міжнародного оборонного співробітництва МОУ здійснює міжнародне співробітництво у воєнно-політичній сфері, взаємодіючи з іноземними державами та міжнародними організаціями. URL: <https://mod.gov.ua/pro-nas/aparat-ministerstva-oboroni/departament-mizhnarodnogo-oboronnogo-spivrobitnicztva-ministerstva-oboroni-ukrayini>

¹¹³ Департамент військово-технічної політики, розвитку озброєння та військової техніки МОУ забезпечує управління життєвим циклом озброєння та військової техніки, координує їх розробку, модернізацію, закупівлю та доступ до експлуатації у Збройних Силах України. URL: <https://mod.gov.ua/pro-nas/aparat-ministerstva-oboroni/departament-vijskovo-tehnichnoyi-politiki-rozvitku-ozbroyennya-ta-vijskovoyi-tehniki>

оволодівати стандартами НАТО й американськими доктринальними підходами, а також формувала професійну мережу контактів з офіцерами країн-партнерів. Правовою основою для її реалізації слугували базові закони США — FAA та AECA, а також положення щорічних законів NDAA і спеціального акта UFAS

(2014). Для України ця програма мала подвійне значення: вона сприяла підготовці нового покоління військових кадрів, здатних реалізовувати оборонну реформу, та водночас створювала інституційну основу для подальшої інтеграції у євроатлантичний безпековий простір.

Офіс оборонного співробітництва (Office of Defense Cooperation, ODC) при Посольстві США в Києві у 2014–2022 рр. виконував функції ключового інституційного механізму координації оборонної допомоги Україні з боку Міністерства оборони США. У взаємодії з МОУ та ЗСУ він забезпечував постачання ОБТ, організацію підготовки та навчання військовослужбовців, а також реалізацію заходів з нарощування інституційної спроможності оборонного сектору¹¹⁴. Через ODC здійснювалася координація програм IMET, FMS та FMF, які дозволяли Україні отримувати американські зразки ОБТ і послуги як за грантовими механізмами, так і за схемами кредитування. Крім того, ODC координував проведення двосторонніх навчань і заходів військового співробітництва, підтримував діяльність групи радників Міністерства оборони США, яка надавала експертну допомогу у впровадженні реформ управління оборонними ресурсами та кращих практик менеджменту¹¹⁵. Таким чином, Офіс оборонного співробітництва став інституційним центром, що поєднав матеріально-технічну допомогу, освітні програми та інституційну підтримку, забезпечивши поступове наближення ЗСУ до стандартів НАТО та зміцнення стратегічного партнерства зі США.

¹¹⁴ Відділ оборонного співробітництва (ODC) при Посольстві США в Києві. URL: <https://ua.usembassy.gov/office-of-defense-cooperation/>

¹¹⁵ Відділ оборонного співробітництва (ODC) при Посольстві США в Києві. URL: <https://ua.usembassy.gov/office-of-defense-cooperation/>

Висновки до розділу 1

Аналіз історичного розвитку та правових засад військового співробітництва між США та Україною у 2014–2022 рр. свідчить про поступову

трансформацію від кризового реагування на російську агресію до формування системного стратегічного партнерства, закріпленого у правових та інституційних механізмах. Початок співпраці був зумовлений окупацією АРК та бойовими діями на сході України, що актуалізувало потребу у зовнішній підтримці та переорієнтації оборонної політики на євроатлантичний курс. США, реагуючи на виклики, спершу надавали переважно нелетальну допомогу, проте вже з 2015 р.

розширили її до масштабних програм підготовки особового складу, консультативної підтримки та матеріально-технічного забезпечення. Важливим етапом стало створення двосторонніх і багатонаціональних координаційних структур, які забезпечили системність взаємодії та сприяли впровадженню стандартів НАТО у ЗСУ. Подальший розвиток військового співробітництва характеризувався поступовим зняттям політичних обмежень на постачання летальної зброї, що мало не лише військове, а й символічне значення, адже засвідчило готовність США розглядати Україну як ключового партнера у сфері безпеки. Водночас співпраця охоплювала не лише постачання ОВТ, але й реформування військового сектору, посилення цивільного контролю над військом, боротьбу з корупцією та інтеграцію у євроатлантичний простір. Правові акти України та США, ухвалені у цей період, закріпили незворотність стратегічного курсу на НАТО та ЄС, а також створили нормативну основу для розширення військової допомоги. У результаті до 2022 року Україна отримала не лише матеріально-технічні ресурси, але й інституційні механізми, які забезпечили якісне зростання обороноздатності, взаємосумісність із силами НАТО та готовність до протидії широкомасштабній агресії. Таким чином, військове співробітництво зі США у 2014–2022 рр. стало визначальним чинником зміцнення національної безпеки України, заклавши фундамент для подальшої інтеграції у систему колективної оборони та формування нової архітектури регіональної безпеки.

РОЗДІЛ 2. ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

УКРАЇНИ ТА США В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ

2.1 Політичний діалог.

24 лютого 2022 р. стало переломним моментом, що радикально змінив характер відносин між Україною та США. У відповідь на початок повномасштабного вторгнення РФ на територію України США негайно засудили дії РФ та висловили солідарність з Україною. Вже в перші години вторгнення відбувся телефонний дзвінок між Президентом України В. Зеленським та Президентом США Дж. Байденом, під час якого останній рішуче засудив неспровокований напад РФ і пообіцяв згуртувати міжнародну спільноту на підтримку України¹¹⁶. З цього моменту двосторонній політичний діалог вийшов на безпрецедентно інтенсивний рівень.

З самого початку повномасштабного вторгнення політичний діалог між Києвом і Вашингтоном набув характеру щоденної координації. Президент В. Зеленський і Президент Дж. Байден встановили постійний зв'язок, регулярно проводячи телефонні консультації та відеоконференції щодо ситуації на фронті і потреб України. Вашингтон очолив міжнародні зусилля із підтримки України: вже 24–25 лютого 2022 р. США організували екстрені заходи – засідання Ради Безпеки ООН, зустріч лідерів G7 – для засудження агресії та запровадження санкцій проти РФ¹¹⁷. Уже в перші місяці адміністрація Дж. Байдена започаткувала безпрецедентні за масштабом пакети військової, фінансової та гуманітарної допомоги. Обсяг і всеосяжність підтримки США є

¹¹⁶ Statement by President Joe Biden on Phone Call with President Volodymyr Zelenskyy of Ukraine. URL: <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2022/02/24/statement-by-president-joe-biden-on-phone-call-with-president-volodymyr-zelenskyy-of-ukraine/#:~:text=President%20Zelenskyy%20reached%20out%20to,Ukraine%20and%20the%20Ukrainian%20people>

¹¹⁷ Statement by President Joe Biden on Phone Call with President Volodymyr Zelenskyy of Ukraine. URL: <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2022/02/24/statement-by-president-joe-biden-on-phone-call-with-president-volodymyr-zelenskyy-of-ukraine/#:~:text=President%20Zelenskyy%20reached%20out%20to,Ukraine%20and%20the%20Ukrainian%20people>

безпрецедентними, що відображає курс Білого дому підтримувати Україну “стільки, скільки буде потрібно” задля перемоги демократії над автократією¹¹⁸. Трансформація надання військової допомоги Україні з боку США після повномасштабного вторгнення РФ полягає у переході до забезпечення більш потужними зразками озброєння, зокрема наступального характеру, з метою ефективного протистояння російській агресії, а також у виділенні значних фінансових ресурсів для їх закупівлі¹¹⁹.

Паралельно з діалогом на рівні лідерів, активізувалися контакти й по інших каналах: до Києва з початку війни регулярно навідувалися високі представники США (Міністр оборони Л. Остін, державний секретар Е. Блінкен та інші) для координації допомоги. У березні 2022 р. Президент України В. Зеленський звернувся через відеозв'язок до Конгресу США, емоційно закликавши надати необхідне озброєння для оборони України¹²⁰. Цей виступ знайшов потужний відгук серед американських законодавців і громадськості та сприяв консолідації двопартійної підтримки України. Таким чином, упродовж перших місяців війни між Вашингтоном і Києвом сформувався відвертий та довірливий діалог у режимі реального часу, зорієнтований на відсіч російській агресії.

До кінця 2022 р. відносини України та США набули фактично союзницького характеру. 25 серпня 2022 р., з нагоди Дня Незалежності України, Президент США Дж. Байден оголосив про рекордний на той час пакет військової допомоги у \$2,98 млрд доларів США¹²¹, що засвідчило довгострокову прихильність Вашингтона. Кульмінацією зближення став історичний візит В. Зеленського до Вашингтона 21 грудня 2022 р. – його перша закордонна поїздка

¹¹⁸ President Biden's foreign policy doctrine and advancing US assistance to Ukraine. URL: https://www.researchgate.net/publication/372681100_President_Biden's_foreign_policy_doctrine_and_advancing_US_assistance_to_Ukraine#:~:text=President%E2%80%99s%20authority%2C%20Congress%20and%20the,as%20long%20as%20it%20takes

¹¹⁹ Івасечко О., Лопушанський П. Військова допомога США Україні у протидії збройної агресії росії у 2015-2023 рр. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2023. Випуск 49, с.259-269 ¹²⁰ Промова Президента України Володимира Зеленського перед Конгресом США. URL: <https://www.president.gov.ua/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-pered-kong-73609> ¹²¹ Байден

в умовах війни. У Білому домі президенти підкреслили єдність цінностей і підтвердили, що підтримка США триватиме “стільки, скільки буде потрібно” (as long as it takes)¹²². Президент США Дж. Байден наголосив на безпрецедентних санкціях проти РФ і допомозі Україні як боротьбі за свободу та демократію у світі. Президент України В. Зеленський, своєю чергою, назвав візит “історичним”, подякував за новий пакет у 2 млрд доларів США, зокрема із системами Patriot, та відзначив роль США у формуванні міжнародної коаліції. Його виступ у Конгресі, зустрінутий овацією, закріпив сприйняття допомоги США як “інвестиції у глобальну безпеку”¹²³.

У 2023 р. українсько-американський діалог набув стратегічного характеру. 20 лютого Президент Дж. Байден здійснив неоголошений візит до Києва – перший випадок в історії, коли глава США відвідав країну з активними бойовими діями без участі американських ЗС¹²⁴. Цей крок став символом незмінної підтримки України: В. Зеленський назвав його “найважливішим в історії відносин між Україною та США”¹²⁵. Під час переговорів сторони координували кроки для наближення перемоги України. Було оголошено про передачу танків M1 Abrams, що започаткувало “танкову коаліцію”, а також про посилення ППО, зокрема системами Patriot, та можливі поставки далекобійних ракет і авіації. У спільних заявах 2023 р. визначався як потенційно переломний у війні¹²⁶.

У 2023 р. українсько-американський діалог вийшов на рівень стратегічного планування. У травні В. Зеленський за підтримки США взяв участь у саміті G7 в

¹²² Байден оголосив про найбільший пакет допомоги для України - \$2,98 мільярда. URL:
<https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/12/21/remarks-by-president-biden-and-president-zelenskyy-of-ukraine-in-joint-press-conference/#:~:text=people,as%20long%20as%20it%20takes> ¹²³ Повна стенограма виступу Зеленського перед Конгресом. URL:
<https://www.nytimes.com/2022/12/21/us/politics/zelensky-speech-transcript.html>

¹²⁴ Remarks by President Biden and President Zelenskyy of Ukraine in Joint Statement. URL:
<https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/02/20/remarks-by-president-biden-and>

м. Хіросіма, де досяг консолідації позицій провідних держав. Наступним етапом став саміт НАТО у Вільнюсі (червень–липень 2023 р.), де, попри відсутність запрошення до НАТО, США відіграли ключову роль у схваленні Спільної декларації G7 від 12 липня, у якій було закріплено довгострокові зобов’язання провідних країн щодо підтримки України¹²⁷. Того ж дня президенти Дж. Байден і В. Зеленський узгодили початок двосторонніх переговорів про конкретні зобов’язання безпеки на основі цієї рамкової угоди. Президент Дж. Байден підтвердив “незмінну відданість США обороні України та її євроатлантичним прагненням”. Підсумки Вільнюського саміту означали перехід від акценту на негайній допомозі до поглибленого партнерства. Україна отримала запевнення в укладенні конкретних угод щодо військової допомоги, підготовки сил безпеки та розвідувальних спроможностей.

Восени 2023 р. українсько-американський діалог ускладнився внутрішньополітичними факторами у США: після переходу Палати представників під контроль Республіканської партії зросла критика обсягів допомоги Україні. На цьому тлі 21 вересня В. Зеленський здійснив другий візит до Вашингтона у час повномасштабного вторгнення¹²⁸ з метою збереження двопартійної підтримки. Він провів закриті зустрічі з конгресменами та представив “План перемоги” Дж. Байдену. У відповідь Дж. Байден оголосив новий пакет військової допомоги на 325 млн доларів США, що включав системи ППО, артилерійські боєприпаси та перші танки M1 Abrams¹²⁹.

У жовтні 2023 р., Білий дім офіційно подав до Конгресу США запит на додатковий пакет фінансування оборонної допомоги приблизно на понад 106 млрд доларів США¹³⁰. Основна частина передбачала \$61,4 млрд доларів США

¹²⁷ Спільна декларація про підтримку України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-pro-pidtrimku-ukrayini-84277>

¹²⁸ Спільна робота над американською пропозицією кроків до миру, історичний візит до Франції та домовленість щодо закупівлі літаків і систем ППО, посилення стійкості України – результати дипломатичної роботи Президента в листопаді. URL: <https://zaborona.com/yaki-rezultaty-vizytu-volodymyra-zelenskogo-do-ssha/> ¹²⁹ Biden announces new military aid package for Ukraine as Zelenskyy visits Washington. URL: <https://abcnews.go.com/International/biden-announce-new-military-aid-package-ukraine-zelenskyy/story?id=103370238#:~:text=,continue%20to%20stand%20with%20you>

¹³⁰ Білий дім подав запит до Конгресу на виділення 61,4 млрд доларів для України. URL: https://lb.ua/world/2023/10/20/580480_biliy_dim_podav_zapit_kongresu.html

України з метою забезпечення військової підтримки, а решта коштів спрямовувалася на потреби Ізраїлю та Тайваню¹³¹. Однак, процес ухвалення цього пакету ухвалення зіткнувся з істотними політичними труднощами. У Палаті представників, де більшість належала Республіканській партії, було зафіксовано спротив включенню асигнувань для України до короткострокових бюджетних механізмів. Частина конгресменів наполягала на розмежуванні фінансової підтримки України та інших напрямів зовнішньої допомоги, що відображало внутрішньопартійні суперечності й використання українського питання у міжфракційних торгах. Зокрема, у вересні–жовтні 2023 р. під час ухвалення так званих тимчасових резолюцій про фінансування (continuing resolutions) кошти для України були вилучені з компромісних законопроектів, аби уникнути призупинення роботи уряду (shutdown)¹³². Лише у квітні 2024 р. цей стан був подоланий завдяки ухваленню Ukraine Security Supplemental Appropriations Act of 2024, що передбачав новий пакет допомоги Києву на суму близько 61 млрд доларів США. Цей закон став ключовим кроком, який відновив безперервність підтримки, хоча сам процес ухвалення відобразив високий рівень політичної поляризації у США. Цей період можна охарактеризувати як законодавчий простій та глухий кут у Конгресі щодо надання фінансування Україні¹³³, коли раніше виділені ресурси ще використовувалися, але нове фінансування блокувалося.

У липні 2024 р. у Вашингтоні відбувся ювілейний саміт НАТО, присвячений 75-річчю НАТО. Центральною темою стала підтримка України. У

Вашингтонській декларації¹³⁴ союзники закріпили незворотність євроатлантичного курсу Києва та зобов'язалися посилити військову й політичну допомогу, зокрема через створення механізмів координації постачання озброєнь

¹³¹ Байден подав до Конгресу запит на понад 60 млрд доларів військової допомоги для України . URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-baiden-konhres-zapyt-dopomoha-ukraini/32647031.html> ¹³² Конгрес уникає припинення роботи уряду та скасував допомогу Україні. URL: <https://www.defensenews.com/congress/2023/10/01/congress-avoids-government-shutdown-drops-ukraine-aid/> ¹³³ Білий дім: США надсилають менші військові пакети Україні через Конгрес . URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-bilyy-dim-dopomoha-ukrayini-konhres/32670191.html> ¹³⁴ Декларація Вашингтонського саміту . URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_227678.htm?selectedLocale=uk

і підготовки ЗСУ. Хоча офіційного запрошення до членства Україна не отримала, її майбутнє членство було окреслене як “irreversible”, що стало вагомим політичним сигналом про стратегічний характер відносин між Києвом і НАТО. Під час свого виступу Президент України В. Зеленський на щорічній зустрічі YES у Києві 13 вересня 2025 р. зазначив, що ненадання запрошення Україні в НАТО Президентом Дж. Байденом є “історичною помилкою”¹³⁵.

Адміністрація Дж. Байдена дотримувалася доктрини “обмеженого стратегічного партнерства” з Україною¹³⁶. Її сутність полягала у визнанні недопустимості поразки України у війні з РФ, водночас без готовності допустити повну поразку самої РФ. Зміст доктрини передбачав встановлення штучних обмежень у постачанні кількості та номенклатури сучасної західної зброї, а також певну заборону використання американських систем для ударів углиб території РФ.

Обрання у 2024 р. Президентом США Д. Трампа кардинально змінило вектор політичного діалогу між державами. Перший особистий контакт В. Зеленського з Д. Трампом у новому статусі відбувся 28 лютого 2025 р. – Президент України здійснив візит до Вашингтона на переговори. Зустріч у Овальному кабінеті Білого дому набула надзвичайно напруженого характеру і пройшла фактично у форматі відкритої полеміки перед камерами¹³⁷. Президент Д. Трамп зайняв жорстку позицію, вимагаючи від Президента В. Зеленського негайно шукати мирного компромісу з Москвою. Додаткового резонансу

ситуації надали публічні заяви Д. Трампа про “недостатню вдячність” Києва та зауваження віце-президента Дж. Д. Венса щодо “невдячної поведінки” В. Зеленського¹³⁸. Заплановану спільну пресконференцію було скасовано, а у своїй

¹³⁵ Розмова з президентом України. URL: https://www.youtube.com/watch?v=lmFdZul_D2U ¹³⁶ Зовнішня політика України: особливості, виклики, пріоритети. URL: https://razumkov.org.ua/images/2025/09/19/2025_foreign_policy_UKR.pdf

¹³⁷ Trump, Vance and Zelenskyy's tense Oval Office meeting about Ukraine and Russia, fact-checked. URL: <https://www.politifact.com/article/2025/feb/28/trump-vance-and-zelenskyy-s-tense-oval-office-meeting#:~:text=In%20an%20extraordinary%20televised%20Oval,end%20Ukraine%E2%80%99s%20war%20with%20Russia>

¹³⁸ Trump, Vance and Zelenskyy's tense Oval Office meeting about Ukraine and Russia, fact-checked. URL: <https://www.politifact.com/article/2025/feb/28/trump-vance-and-zelenskyy-s-tense-oval-office-meeting#:~:text=Vice%20President%20JD%20Vance%20called,support>

соціальній мережі Д. Трамп звинуватив українського лідера у небажанні домовлятися про мир, “користуючись” американською підтримкою. Цей інцидент засвідчив різку зміну тональності у двосторонньому діалозі: від партнерського підходу часів Дж. Байдена до риторики тиску й недовіри. Водночас Київ продемонстрував дипломатичну стриманість: В. Зеленський подякував США за надану допомогу та наголосив на прагненні України до “тривалого миру”. Таким чином, українська сторона опинилася в ситуації необхідності балансувати між принциповістю у питаннях територіальної цілісності та збереженням підтримки нової адміністрації США.

Риторика Президента США Д. Трампа набула дедалі виразнішого віхилення від традиційної американської лінії щодо РФ. У своїх виступах він посилював критику української влади, звинувачуючи її у небажанні досягти миру. Зокрема, висувалися претензії щодо несплати Києвом вартості попередніх поставок ОВТ на суму близько 300 млрд доларів США¹³⁹, а також вимога укласти не вигідну угоду про рідкісноземельні метали. У медійному полі це трактувалося як прояв тиску на українське керівництво та готовність Вашингтона до поступок Москві. Водночас 30 квітня 2025 р. Київ і Вашингтон таки підписали Угоду про економічне партнерство¹⁴⁰, яка передбачала створення спільного інвестиційного фонду та надання США пріоритетного доступу до нових проєктів з видобутку корисних копалин, зберігаючи при цьому їхню

юридичну належність Україні. Таким чином, економічна складова американської політики щодо України переплелася з політичними сигналами адміністрації Д. Трампа, формуючи подвійний контекст: офіційне поглиблення співпраці у сфері ресурсів та водночас риторичне посилення вимог до Києва, які ускладнювали трансатлантичний діалог.

¹³⁹ Fact-checking Trump's claims on amount of US aid to Ukraine. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/fact-checking-trumps-claims-amount-us-aid-ukraine/story?id=119167409>

¹⁴⁰ Irodenko, R. (2025). ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: ДИХОТОМІЯ РИЗИКІВ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ МЕХАНІЗМІВ ПІДТРИМКИ. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 4(18), 387-396. URL: <https://me.gov.ua/news/detail/af988778-4115-4507-94c7-32a144ef03e4?lang=uk-ua&title=ukrainaissshapidpisaliugodu>

За оцінками частини експертів, США у нових політичних умовах не лише втратили статус стратегічного партнера України, а й у своїх діях на міжнародній арені інколи демонстрували ознаки “підігрування” РФ¹⁴¹. США не приєдналися до 18-го пакета санкцій, ухваленого ЄС¹⁴², що стало першим випадком розбіжностей у санкційній політиці трансатлантичних партнерів. Додатковим сигналом стала відсутність Міністра війни США П. Гегсета на засіданні Контактної групи з питань оборони України у форматі “Рамштайн” (Ukraine Defence Contact Group, UDCG) 4 червня 2025 р.¹⁴³ – уперше від моменту заснування цього механізму, який до цього очолював Міністр оборони США Л. Остін. Офіційні пояснення зводилися до логістичних обставин¹⁴⁴, однак політичний ефект був сприйнятий як зниження інституційної активності Вашингтона. Паралельно в інформаційному просторі поширювалися повідомлення ЗМІ про можливу готовність США до кроків, неприйнятних для України, – від пом’якшення санкційної політики до ймовірності перегляду статусу АРК¹⁴⁵. Хоча подібні твердження не отримали офіційного підтвердження, вони створили атмосферу занепокоєння щодо потенційного коригування американської стратегії у відносинах з РФ та стали предметом дискусії серед українських і європейських експертних кіл.

У 2025 р. адміністрація Д. Трампа активізувала спроби швидкого

завершення війни, часто ігноруючи позицію Києва. 11 серпня Д. Трамп заявив, що “обом сторонам доведеться поступитися територіями”, фактично припустивши можливість територіальних уступок Україні¹⁴⁶. Ця риторика

¹⁴¹ Зовнішня політика України: особливості, виклики, пріоритети. URL: https://razumkov.org.ua/images/2025/09/19/2025_foreign_policy_UKR.pdf

¹⁴² What's in the EU's 18th sanctions package against Russia? URL: <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/whats-eus-18th-sanctions-package-against-russia-2025-07-18/>

¹⁴³ For the first time, Pentagon chief to skip Ramstein-format meeting of Ukraine's allies. URL: <https://kyivindependent.com/for-the-first-time-pentagon-chief-to-skip-ramstein-format-meeting-of-ukraines-allies/> ¹⁴⁴

For the first time, Pentagon chief to skip Ramstein-format meeting of Ukraine's allies. URL: <https://kyivindependent.com/for-the-first-time-pentagon-chief-to-skip-ramstein-format-meeting-of-ukraines-allies/> ¹⁴⁵

США можуть "визнати" Крим російським: Bloomberg дізналося подробиці. URL:

<https://www.rbc.ua/rus/news/ssha-mozhut-viznati-krim-rosiyskim-bloomberg-1745013129.html> ¹⁴⁶ Russia a ‘paper tiger’: How Trump changed his position on Ukraine, NATO. URL:

<https://www.aljazeera.com/news/2025/9/24/russia-a-paper-tiger-how-trump-changed-his-position-on-ukraine>
nato#:~:text=August%202025%20%E2%80%93%20%E2%80%98There%20will,be%20and%20swapping%E2%80%99

викликала занепокоєння, оскільки означала потенційне винагородження агресора. У серпні 2025 р. Д. Трамп провів зустріч з В. Путіним на Алясці, публічно припустивши можливість територіальних поступок України¹⁴⁷. Київ відкинув такий сценарій, наголошуючи на неприпустимості винагородження агресора. Попри відсутність результатів, переговори без участі України засвідчили зсув ролі США від лідера підтримки до потенційного арбітра, що викликало необхідність посилення українських дипломатичних зусиль у Вашингтоні.

Чергове відхилення американської позиції на користь держави-агресора спричинило активізацію європейських лідерів, які посилили зусилля щодо вироблення спільної трансатлантичної лінії та консолідації підтримки України. У серпні 2025 р. відбулася зустріч Президента США Д. Трампа з Президентом України В. Зеленським за участю лідерів провідних держав ЄС, керівництва Єврокомісії та НАТО¹⁴⁸. Сторони домовилися про розробку механізму гарантій безпеки для України за аналогією до статті 5 Вашингтонського договору, створивши робочу групу під головуванням Держсекретаря США М. Рубіо. Поряд із цим обговорювалося питання постачання американського ОВТ на суму

близько 100 млрд доларів США, що мало фінансуватися коштом європейських партнерів. Зустріч стала спробою консолідувати трансатлантичну позицію на тлі зростаючих сумнівів у стабільності американської політики щодо України.

Восени 2025 р. риторика Д. Трампа щодо України зазнала пом'якшення. Після зустрічі з В. Зеленським у кулуарах Генасамблеї ООН він уперше публічно заявив про можливість відновлення Україною територіальної цілісності та навіть визнав підтримку НАТО¹⁴⁹. Д. Трамп охарактеризував російську армію як

¹⁴⁷ Russia a 'paper tiger': How Trump changed his position on Ukraine, NATO. URL:

<https://www.aljazeera.com/news/2025/9/24/russia-a-paper-tiger-how-trump-changed-his-position-on-ukraine>
nato#:~:text=August%202025%20%E2%80%93%20%E2%80%98There%20will,be%20land%20swapping%E2%80%

¹⁴⁸ Трамп, Зеленський і лідери Європи: підсумки зустрічі у США. URL:

<https://www.dw.com/uk/zustric-trampa-z-evropejcam-ta-zelenskim-u-bilomu-domi-pidsumki-peregovoriv/a-73688971>

¹⁴⁹ Kyiv can win all of Ukraine back from Russia, Trump says. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/c07vm35rryeo>

“паперового тигра”¹⁵⁰, що свідчило про різкий відхід від попередніх вимог поступок. В. Зеленський обережно привітав ці заяви, наголосивши на “чіткому розумінні ситуації” американським лідером, тоді як експерти у США вказували на непослідовність його позицій і застерігали від надмірного оптимізму¹⁵¹.

Однак, хоча риторичний зсув Д. Трампа справді виглядає істотним, сучасні аналітики підкреслюють, що за словами поки не йде однозначне підтвердження системної політичної трансформації. За даними «Радіо Свобода», попри заяви про підтримку відновлення територіальної цілісності України Д. Трамп продовжує уникати системних зобов'язань у вигляді прямих нових поставок озброєнь: він наполягає, щоб основне важке озброєння постачалося через НАТО — це означає, що США прагнуть передати частину відповідальності за військову підтримку на європейські країни¹⁵². Крім того, Д. Трамп висловив готовність тиснути на європейські держави, щоб вони збільшили фінансову відповідь Кремлю: зокрема, він запропонував країнам НАТО відмовитися від російської нафти, що може змінити економічний розрахунок Москви¹⁵³. Таке твердження свідчить проте не лише про риторику, а про спробу інструменталізації

економічного тиску як частини його підходу до врегулювання конфлікту.

З погляду Кремля, реакція не забарилась — представники російської влади вже назвали заяви Д. Трампа «помилковими» і заявили, що оцінка США не відображає справжню військову та стратегічну міцність РФ¹⁵⁴. Це повертає дискусію до фундаментального протиріччя: навіть сильніша риторика Заходу не гарантує, що Москва змінить стратегічні цілі, особливо якщо мова йде про питання Криму чи Донбасу. Крім того, аналіз із The Telegraph, процитований у

¹⁵⁰ Trump, in rhetorical shift, says Ukraine can retake all its land. URL: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/zelenskiy-meet-trump-un-push-new-us-sanctions-russia-2025-09-23/>

¹⁵¹ Behind bullish comments, some see Trump walking away from Ukraine. URL: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/europe-must-step-up-after-trumps-shift-ukraine-berlin-says-2025-09-24/>

¹⁵² Трамп вимагає від країн НАТО відмовитися від російської нафти. «Новий цікавий розвиток» для Ердогана? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rfe-rl-nato-nafta-tramp-turechchyna/33531762.html?> ¹⁵³ Трамп вимагає від країн НАТО відмовитися від російської нафти. «Новий цікавий розвиток» для Ердогана? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rfe-rl-nato-nafta-tramp-turechchyna/33531762.html?> ¹⁵⁴ У Кремлі назвали помилковими заяви Трампа про здатність України відвоювати території. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kreml-tramp-ukraina/33539574.html?>

TSN, вказує на три ключові умови для реалізації того, про що говорить Д. Трамп: потреба в безпольотній зоні (щонайменше частково контролювати повітряний простір), значне розширення доступу України до високоточних ракет і технологій, а також повне і послідовне впровадження санкцій¹⁵⁵. Без виконання цих елементів риторика щодо «повернення всіх територій» ризикує залишитися декларативною.

Також існує скепсис щодо довгостроковості змін — як вказує «Європейська правда», хоча деякі європейські лідери схвально оцінили заяви Д. Трампа, багато дипломатів попереджають, що це може бути «стратегічною постановочністю», покликаною тиснути на Кремль, а не підготовкою до фундаментального альянсу з Україною. Крім того, внутрішня динаміка в США посилює невизначеність: зауваження аналітиків вказують на те, що Д. Трамп може не бути готовим без обмежень підтримувати Україну, якщо не побачить прогрес у переговорах або гарантій, і що він може змінити позицію залежно від політичної кон'юнктури.

Усе це означає, що поточний зсув в риториці Д. Трампа — хоч і є значним символічно — лишається потенційно вразливим для ревірсування. Його практична цінність для України значною мірою залежатиме від здатності Києва та європейських партнерів перетворити ці заяви на чіткі, інституційно закріплені гарантії й механізми підтримки. Зустріч Д. Трампа й В. Зеленського 17 жовтня 2025 р. у Білому домі продемонструвала, що між США та Україною існує справді відкритий дипломатичний майданчик — але він наразі далекий від стабільної довіри. Кремлівське питання залишається в центрі — Д. Трамп зосередився на дипломатії, запропонував розгляд «припинення вогню на нинішніх лініях фронту», і водночас стримався від однозначного рішення щодо постачання ракет Tomahawk¹⁵⁶.

Українська сторона відкрито просила Tomahawk і навіть пропонувала взамін дрони, але Трамп, за повідомленнями, висловив побоювання ескалації та

¹⁵⁵ Як Трамп може змусити Росію віддати Україні втрачені землі: є три умови. URL: https://tsn.ua/politika/tramp-moze-zmusyty-rosiiu-viddaty-ukrayini-vtracheni-zemli-ye-try-umovy-2920718.html?utm_

¹⁵⁶ Trump rejects Zelensky on Tomahawk missiles in "tough" meeting. URL: <https://www.axios.com/2025/10/17/trump-zelensky-tomahawk-missiles-white-house>

зниження власного запасу озброєнь¹⁵⁷. Зеленський заявив, що не отримав чіткої відмови, але і «так» теж не почув¹⁵⁸. Можемо констатувати, що атмосфера відносин між США та Україною зараз залежить не стільки від поточних заяв, скільки від реального прогресу в переговорах — як щодо гарантій безпеки й озброєнь, так і щодо потенційного мирного врегулювання з РФ.

Таким чином, політичний діалог між Україною та США з 2014 р., а особливо після початку повномасштабного вторгнення РФ у 2022 р., зазнав трансформації від партнерської взаємодії до фактично союзницького рівня, ґрунтованого на інтенсивній координації, стратегічному плануванні та безпрецедентній підтримці України. Адміністрація Дж. Байдена забезпечила системну політичну, військову та фінансову допомогу, створила широкі міжнародні коаліції на підтримку Києва та формувала глобальний порядок денний навколо принципів захисту демократичних цінностей. Проте політична

динаміка у США у 2023–2025 рр. спричинила суттєве коливання курсу Вашингтона. Зміна адміністрації у 2024 р. на тлі приходу до влади Д. Трампа позначилася на характері діалогу: тональність взаємодії стала менш стабільною, посилювалися елементи тиску, з'явилися спроби нав'язати Україні компроміси, що суперечать її національним інтересам і міжнародному праву. У цей період зафіксовано відхилення США від усталеної трансатлантичної лінії, ситуативне зближення з позиціями, вигідними РФ, а також прагнення перекласти частину відповідальності на європейських партнерів.

Риторичні зміни Д. Трампа у другій половині 2025 р. не супроводжуються однозначним практичним зміцненням підтримки України, що створює атмосферу невизначеності та вимагає від Києва активізації дипломатичних зусиль. Таким чином, сучасний етап політичного діалогу характеризується поєднанням високої взаємозалежності та зростанням ризиків політичної волатильності, що зумовлює необхідність подальшого поглиблення інституційних механізмів співпраці,

¹⁵⁷ Trump rejects Zelensky on Tomahawk missiles in "tough" meeting. URL: <https://www.axios.com/2025/10/17/trump-zelensky-tomahawk-missiles-white-house>

¹⁵⁸ Зеленський сподівається, що Трамп все ж таки надасть Україні “томагавки”. URL: https://lb.ua/news/2025/10/18/702259_zelenskiy_spodivaietsya_shcho_tramp.html

посилення трансатлантичної консолідації та недопущення зміни стратегічного балансу на користь РФ.

2.2 Нормативно-правова база.

Після початку повномасштабної збройної агресії РФ проти України 24 лютого 2022 р. нормативно-правова архітектура двостороннього військового співробітництва між Україною та США зазнала істотного розширення й набула системного характеру.

Важливим правовим сигналом стратегічної підтримки України з боку США стало ухвалення 9 травня 2022 р. Закону S.3522 “Ukraine Democracy

Defense Lend-Lease Act of 2022” (Public Law 117-118)¹⁵⁹. Документ надав Президентіві США тимчасові повноваження знімати низку адміністративних і процедурних обмежень у процесі передачі озброєнь, військової техніки та технологій Україні, а також окремим державам східноєвропейського регіону, без застосування стандартних процедур ліцензування чи довгострокового контракування¹⁶⁰. Водночас практичне застосування механізму ленд-лізу залишалося обмеженим: адміністрація США віддала перевагу більш гнучким і оперативним інструментам – PDA, який дозволяє безпосереднє вилучення озброєнь зі складів Пентагону, та USAI, що фінансує довгострокові контракти на виробництво і ремонт техніки.

Системне фінансове підкріплення двосторонньої взаємодії було забезпечене низкою додаткових асигнувальних актів Конгресу США. Наймасштабніший із них – H.R.815 (Public Law 118-50), підписаний 24 квітня 2024 р., – передбачав виділення понад 29 млрд доларів США на потреби оборонної підтримки України. Зокрема, 13,41 млрд доларів США було спрямовано на поповнення американських запасів після застосування PDA,

¹⁵⁹ S.3522 - Закон про ленд-ліз в обороні демократії в Україні 2022 року. URL: <https://www.congress.gov/bill/117th/congress/senate-bill/3522/text>

¹⁶⁰ S.3522 - Закон про ленд-ліз в обороні демократії в Україні 2022 року. URL: <https://www.congress.gov/bill/117th/congress/senate-bill/3522/text>

\$13,77 млрд – на фінансування програми USAI, а \$1,6 млрд – у межах FMF.

Також акт установив новий річний ліміт PDA на рівні \$7,8 млрд.

Положення щодо продовження програм безпекової допомоги були закріплені у щорічних NDAA, що стали правовою основою для продовження USAI, FMF, IMET та інших програм навчально-тренувальної підтримки. Ці закони продовжують відігравати фундаментальну роль у формуванні правових та фінансових параметрів військової допомоги, розвитку програм співпраці, підготовки кадрів і контролю за використанням наданих ресурсів. Вони не лише визначають обсяги фінансування програм USAI, FMF, IMET, а й закріплюють

політичні орієнтири американської стратегії підтримки України.

NDAA на 2023 р. став першим повноцінним законом про оборону, ухваленим після початку повномасштабної війни РФ проти України. У ньому передбачено фінансування програми USAI у розмірі \$800 млн доларів США, що дозволило продовжити постачання ОБТ, та заходи підготовки для ЗСУ. NDAA на 2023 р. також містив положення щодо підтримки східноєвропейських союзників у межах European Deterrence Initiative (EDI), спрямованої на посилення східного флангу НАТО, що мало безпосередній вплив на оборонну стійкість України¹⁶¹.

NDAA на 2024 р. деталізував попередню нормативну основу та розширив спектр правових механізмів контролю за наданням допомоги. Ключовим нововведенням стало створення посади спеціального генерального інспектора з питань нагляду за допомогою Україні (Special Inspector General for Ukraine Assistance, SIGUA), що забезпечило інституційний механізм прозорості використання американських коштів¹⁶². У межах NDAA на 2024 р. було передбачено \$300 млн доларів США для програми USAI на 2024 р. та 2025 р. відповідно, а також положення щодо посилення розвідувального співробітництва, кіберзахисту, логістичної підтримки та розвитку оборонно

¹⁶¹ James M. Inhofe National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2023. URL: <https://www.congress.gov/117/plaws/publ263/PLAW-117publ263.pdf>

¹⁶² National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2024. URL: <https://www.congress.gov/118/plaws/publ31/PLAW-118publ31.pdf>

промислових спроможностей України¹⁶³. Окремий розділ закону стосувався аналізу досвіду гібридної війни, включно з інформаційними операціями РФ проти України, що свідчить про визнання Вашингтоном стратегічного значення українського досвіду для майбутньої політики НАТО. Водночас NDAA на 2024 р. зберіг положення про розширення навчально-тренувальних програм IMET, що дозволило збільшити кількість українських офіцерів, які проходять підготовку у військових академіях США.

NDAA на 2025 р. був ухвалений у нових політичних умовах і відображав

акцент на внутрішніх реформах ЗС США, оцінки “конфлікту на території України” оцінки ймовірних варіантів дій війни в Україні та створення спеціальної Робочої групи з питань вивчення досвіду¹⁶⁴.

NDAA на 2026 р., ухвалений у липні 2025 р. Сенатом США, закріпив тенденцію до інституціоналізації допомоги Україні у середньостроковому вимірі. Закон передбачає виділення \$500 млн на програму USAI, що на 25 % більше, ніж у попередньому році. Також він зобов’язує Міністра оборони США продовжувати надання розвідувальної підтримки Україні, зокрема в частині обміну даними спостереження, розвідки та оцінки бойової ефективності¹⁶⁵.

7 грудня 2023 р. у Вашингтоні Україна та США підписали Меморандум про співробітництво щодо спільного виробництва та обміну технічними даними¹⁶⁶. Документ визначив рамкові умови кооперації оборонно-промислових комплексів двох держав, зокрема у виробництві боєприпасів, безпілотних систем і бронетехніки, а також передбачив спрощення процедур передачі технологій відповідно до стандартів США ITAR (U.S. International Traffic in Arms Regulations). Угода стала складовою поглиблення стратегічного партнерства

¹⁶³ National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2024. URL: <https://www.congress.gov/118/plaws/publ31/PLAW-118publ31.pdf>

¹⁶⁴ Servicemember Quality of Life Improvement and National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2025. 10 USC 101 note. URL: <https://www.congress.gov/118/plaws/publ159/PLAW-118publ159.pdf>

¹⁶⁵ 119TH CONGRESS 1ST SESSION S. 2296. URL: <https://www.congress.gov/119/bills/s2296/BILLS-119s2296rs.pdf>

¹⁶⁶ На конференції оборонних індустрій у Вашингтоні Україна та США підписали Меморандум про спільне виробництво та обмін технічними даними. URL: <https://president.gov.ua/news/na-konferenciyi-oboronnih-industrii-u-vashingtoni-ukrayina-t-87561#>

Україна–США та практичним елементом формування спільної оборонно промислової бази.

Підписання 13 червня 2024 р. у м. Пулья, Італія під час саміту G7 Двосторонньої Безпекової угоди між Україною та США стало знаковою подією у розвитку стратегічного партнерства¹⁶⁷. Документ має статус виконавчої угоди, що набула чинності одразу після підписання, без необхідності ратифікації

Конгресом США. Її положення формують довгострокову рамку співпраці у сферах оборони, стримування агресії та розвитку стійкості України. Угода охоплює широкий спектр напрямів: від постачання озброєння та військової техніки, спільної підготовки й навчання особового складу, до розвідспівпраці, розвитку оборонно-промислового співробітництва, кіберзахисту та захисту критичної інфраструктури. Окремо передбачено механізми контролю за кінцевим використанням озброєнь, що забезпечує відповідність внутрішнім вимогам американського експортного законодавства.

Важливим фундаментом сучасної нормативно-правової бази українсько-американського військового співробітництва є Угода між Урядом України та Урядом США про реалізацію програм та проєктів міжнародної допомоги у військовій сфері, підписана 8 грудня 1999 р. у Вашингтоні¹⁶⁷. Документ визначає загальні правові, фінансові та процедурні засади надання США допомоги Україні у військовій сфері, включаючи передачу обладнання, військового майна, надання послуг, проведення навчання і підготовки особового складу. ВРУ ратифікувала Угоду 2 листопада 2000 р., проте її оновлений статус набрав чинності 17 липня 2024 р., після завершення міжурядових процедур підтвердження дії документа та його адаптації до сучасних форматів співробітництва у межах стратегічного партнерства. У результаті це забезпечило відновлення та актуалізацію правової бази двосторонньої військової допомоги, що дозволило інтегрувати положення угоди у систему поточних програм безпекової підтримки.

¹⁶⁷ Двостороння безпекова Угода між Україною та Сполученими Штатами Америки. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_001-24#Text

¹⁶⁸ Угода між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки щодо реалізації програм та проєктів міжнародної допомоги у військовій сфері. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_047#Text

Упродовж 2022–2024 фінансових років Конгрес США ухвалив низку масштабних пакетів додаткових асигнувань (Supplemental Appropriations Acts) на підтримку національної безпеки, що безпосередньо включали фінансування для України. Ці акти стали ключовими інструментами матеріально-фінансового

забезпечення оборонних потреб України, формуючи основу для реалізації програм PDA, USAI та FMF. Центральним документом цього циклу став закон H.R.815 — National Security Supplemental Appropriations Act, 2024 (Public Law 118-50), підписаний Президентом США Дж. Байденом 24 квітня 2024 р¹⁶⁹. Закон передбачив виділення понад 60 млрд доларів США на заходи із забезпечення національної безпеки, зокрема для підтримки України та союзників по НАТО.

Попередні етапи американських асигнувань на підтримку України охоплювали аналогічні нормативні акти, зокрема:

- May 2022 — Ukraine Supplemental Appropriations Act (Public Law 117-128) — понад 40 млрд дол. США, що включали військову, економічну та гуманітарну допомогу¹⁷⁰;

- December 2022 — Consolidated Appropriations Act (Public Law 117-328) — фінансування програм USAI і FMF на суму 9,1 млрд дол. США¹⁷¹; – May 2023 — Additional Appropriations Act for Ukraine (Public Law 118-11) — близько 12 млрд дол. США, спрямованих на поповнення складів, підготовку особового складу та забезпечення функціонування систем логістики¹⁷².

Після масштабного розширення обсягів зовнішньої військової підтримки у 2022–2023 рр. постало завдання уніфікувати внутрішні механізми її приймання, обліку та розподілу. До середини 2024 р. Україна завершила формування цілісного регламенту управління міжнародною військовою допомогою (МВД),

¹⁶⁹ Виділення додаткових асигнувань на випадок надзвичайних ситуацій на фінансовий рік, що закінчується 30 вересня 2024 року, та для інших цілей. URL: <https://www.congress.gov/bill/118th-congress/house-bill/815/text> ¹⁷⁰ Additional Ukraine Supplemental Appropriations Act, 2022. URL:

<https://www.congress.gov/117/plaws/publ128/PLAW-117publ128.pdf>

¹⁷¹ Additional Ukraine Supplemental Appropriations Act, 2022. URL: <https://www.congress.gov/117/plaws/publ328/PLAW-117publ328.pdf>

¹⁷² Additional Ukraine Supplemental Appropriations Act, 2022. URL: <https://www.congress.gov/117/plaws/publ180/PLAW-117publ180.pdf>

відмежованої від ширшого поняття “технічної допомоги”. Ця правова архітектура охоплює як організаційно-координаційні, так і обліково-логістичні процедури, забезпечуючи прозорість та контроль у межах воєнного стану.

Ключовим документом на урядовому рівні стала Постанова КМУ № 168 “Про затвердження Порядку організації взаємодії центральних органів виконавчої влади, інших державних органів щодо залучення, отримання, передачі, обліку, моніторингу та контролю за використанням міжнародної військової допомоги для задоволення потреб сил безпеки і сил оборони у період воєнного стану”, ухвалена 13 лютого 2024 р.¹⁷³. Документ визначив єдиний урядово-військовий регламент адміністрування допомоги та запровадив поняття “логістичних пунктів”, закріпив координаційну роль Генерального штабу ЗСУ, а також використання інтегрованих інформаційних систем “КОРОВАЙ”, “LOGFAS” (NATO Logistics Functional Area Services) та “COTA” для цифрового обліку і звітності. Норма діє в період воєнного стану та 180 днів після його припинення, що визначає її як кризово-операційний механізм управління ресурсами¹⁷⁴.

Наступним етапом стала інституціоналізація парламентського контролю над процесами залучення та використання міжнародної військової допомоги. Прийнята Постанова ВРУ № 3851-IX “Про деякі питання здійснення парламентського контролю з питань отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги під час дії воєнного стану” від 16 липня 2024 р. запровадила системний нагляд ВРУ за цими процесами¹⁷⁵. Постанова унормувала міжвідомчу координацію, підтвердив використання програмних

¹⁷³ Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку організації взаємодії центральних органів виконавчої влади, інших державних органів щодо залучення, отримання, передачі, обліку, моніторингу та контролю за використанням міжнародної військової допомоги для задоволення потреб сил безпеки і сил оборони у період воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2024-%D0%BF#Text>

¹⁷⁴ Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку організації взаємодії центральних органів виконавчої влади, інших державних органів щодо залучення, отримання, передачі, обліку, моніторингу та контролю за використанням міжнародної військової допомоги для задоволення потреб сил безпеки і сил оборони у період воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2024-%D0%BF#Text>

¹⁷⁵ Постанова ВРУ «Про деякі питання здійснення парламентського контролю з питань отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги під час дії воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3851-20#Text>

систем “КОРОВАЙ”, “LOGFAS” та “COTA”, передбачив звітність Кабінету Міністрів перед ВРУ та закріпив принцип підзвітності у сфері розподілу

допомоги.

Подальший розвиток нормативної бази відбувся із прийняттям Постанови ВРУ № 4506-IX “Про деякі питання здійснення парламентського контролю з питань отримання і використання міжнародної військової допомоги під час дії воєнного стану” від 18 червня 2025 р.¹⁷⁶ Постанова уточнила процедури післяперетинного обліку допомоги — від фіксації на митних пунктах до передачі на склади Сил логістики ЗСУ. Вона визначила маршрути постачання, порядок обліку за стандартами НАТО та взаємодію між МОУ, митними і прикордонними органами (Додаток 39; 40, 41, 42, 43).

Прийняті у 2024–2025 рр. українські нормативно-правові акти щодо залучення та розподілу міжнародної військової допомоги мають безпосередній зв’язок із розвитком двостороннього військового співробітництва між Україною та США. По-перше, вони забезпечили внутрішньодержавне правове середовище, необхідне для реалізації американських програм підтримки, зокрема PDA, USAI, FMF та IMET. Без таких процедур залучення, обліку та передачі допомоги використання ресурсів, що надходять у межах актів Конгресу США (NDAA, Supplementals), не могло б відбуватися у відповідності до американських вимог звітності та контролю кінцевого споживача. По-друге, нові регламенти узгоджують національну систему обліку та логістики з американськими стандартами управління військовими поставками. Інтеграція цифрових систем “LOGFAS” та “КОРОВАЙ” та “COTA” забезпечує сумісність із механізмами, які використовує Пентагон та командування ЗС США в Європі для моніторингу поставок озброєнь та військової техніки. Це гарантує прозорість руху техніки, скорочує логістичні втрати та відповідає принципам, закладеним у SIGUA. По-третє, ці нормативно-правові документи створюють юридичну основу

¹⁷⁶ ЗВІТ

Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги про виконану роботу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4506-20/sp:max100#Text>

електронного обліку, митного оформлення й звітності, фактично виконує вимоги американських партнерів щодо належного використання наданих ресурсів, що є невід’ємною умовою продовження програм допомоги США.

10 січня 2024 р. Офіс Генерального інспектора Міністерства оборони США (DoD OIG) оприлюднив звіт “Evaluation of the DoD’s Enhanced End-Use Monitoring of Defense Articles Provided to Ukraine”¹⁷⁷, який став офіційною оцінкою ефективності механізмів контролю за використанням американських товарів оборонного призначення, переданих Україні. Згідно зі звітом, система обліку та моніторингу (Enhanced EUM (End-Use Monitoring)) у перший період повномасштабної війни діяла з обмеженнями, що були зумовлені оперативною необхідністю швидких поставок, швидкою динамікою бойових дій, нестачею інспекторів ODC на місцях і безпековими ризиками. У результаті частина одиниць техніки не була своєчасно зареєстрована у польових базах даних, що створило враження про “неповне відстеження” поставок. Водночас інспекція не виявила жодних доказів нецільового використання або втрати зброї, переданої Україні. Усі випадки відсутності звітності мали технічно-логістичний, а не зловживальний характер. Пентагон визнав необхідність удосконалення процедур і рекомендованих стандартів перевірки відповідно до практик НАТО. Результати звіту стали підґрунтям для посилення українсько-американської співпраці у сфері контролю кінцевого використання, що матеріалізувалося у підписанні 31 січня 2024 р. Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерствами оборони України та США¹⁷⁸. Мета документу – посилення співпраці у сфері контролю за використанням міжнародної допомоги¹⁷⁹. Меморандум передбачає обмін інформацією, спільні заходи з виявлення та запобігання шахрайству і корупції,

¹⁷⁷ Інформаційний бюлетень по Україні, 21 лютого 2025 року. URL: https://media.defense.gov/2024/Jan/11/2003374323/-1/-1/1/DODIG-2024-043-EEMU_REDACTED%20SECURE.PDF

¹⁷⁸ Україна та США посилюють співпрацю у сфері контролю за використанням міжнародної допомоги. URL: <https://mod.gov.ua/news/ukraina-ta-ssha-posilyuyut-spivpracyu-u-sferi-kontrolyu-za-vikoristannyam-mizhnarodnoi-dopomogi>

¹⁷⁹ Україна та США посилюють співпрацю у сфері контролю за використанням міжнародної допомоги. URL: <https://mod.gov.ua/news/ukraina-ta-ssha-posilyuyut-spivpracyu-u-sferi-kontrolyu-za-vikoristannyam-mizhnarodnoi-dopomogi>

взаємну передачу запитів у межах розслідувань, а також регулярні координаційні зустрічі для визначення пріоритетів співпраці.

Узагальнюючи аналіз нормативно-правової бази українсько-американського військового співробітництва, можна стверджувати, що після 2022 р. вона набула системного, інституціоналізованого та стратегічно узгодженого характеру. Акти Конгресу США, включно з Lend-Lease Act, масштабними Supplemental Appropriations Acts та щорічними NDAA, забезпечили стабільну правову основу для роботи ключових програм підтримки – PDA, USAI, FMF, IMET – та закріпили політичні зобов’язання США щодо довгострокової допомоги Україні. Водночас українські нормативні документи, зокрема Постанова КМУ № 168 та постанови ВРУ 3851-IX і 4506-IX, створили внутрішню систему обліку, логістики й контролю, сумісну зі стандартами Пентагону та механізмами EUM.

Спільні інституційні зусилля, зокрема створення SIGUA та укладення у 2024 р. Меморандуму між оборонними відомствами України та США, засвідчили високий рівень взаємної довіри та узгодженості в організації нагляду за використанням військової допомоги. У підсумку сформована нормативно правова архітектура співробітництва стала визначальним чинником підвищення ефективності оборонної підтримки, забезпечивши перехід від ситуативних рішень до довгострокового, структурованого та сумісного зі стандартами США формату партнерства.

2.3 Ініціативи, механізми координації та реалізації надання військової допомоги Україні від США разом з партнерами та союзниками. 24 лютого 2022 р. РФ розпочала широкомасштабне вторгнення в Україну. Відразу ж США активізували наявні механізми військової допомоги. ААПО при Посольстві США в Україні та ODC перейшли на посилений режим координації, навіть коли особовий склад тимчасово працював поза межами території України з міркувань безпеки.

25 лютого 2022 р. Президент США Дж. Байден уперше в умовах повномасштабної війни застосував **PDA** (Додаток 4, 23, 24, 49), виділивши з оборонних запасів США екстрену допомогу для України на суму орієнтовно \$350 млн¹⁸⁰. Пакет включав ПТРК Javelin, ПЗРК Stinger, стрілецьку зброю, боєприпаси, бронежилети та інше озброєння, що дозволило оперативно підсилити боєготовність українських підрозділів¹⁸¹. Упродовж лютого–березня 2022 р. аналогічні пакети були схвалені в прискореному порядку, що американська сторона охарактеризувала як “безпрецедентні” темпи постачання. Паралельно запроваджено механізм **Third Party Transfers (TPT)** (Додаток 7), який надав партнерам можливість оперативно передавати Україні певне озброєння та окремі види американської техніки за дозволами Вашингтона. Згідно з даними Рахункової палати США, станом на квітень 2024 р. було схвалено 217 таких передач (TPT) від понад 26 іноземних донорів¹⁸² (додаток 9).

Для реалізації та координації збільшених обсягів безпекової допомоги у стислі терміни Міністерство оборони США створило низку нових організаційних структур, зокрема: Міжвідомчу робочу групу з питань України (**Cross Department Working Group, CDWG**), Групу сприяння безпеці України (**Security Assistance Group–Ukraine, SAG-U**), логістичні вузли забезпечення (**Logistics Enabling Nodes, LEN**) та Центр дистанційного ремонту та розподілу запасних частин (**Remote Maintenance and Distribution Center–Ukraine, RDC-U**).

Для координації міжнародної військової допомоги Україні (Додаток 10, 47) Міністр оборони США Л. Остін ініціював створення багатостороннього формату — Контактної групи з питань оборони України (**Ukraine Defense Contact Group, UDCG**), відомої також як формат “Рамштайн”. Перше засідання відбулося 26 квітня 2022 р. на авіабазі “Рамштайн”, ФРН за участю представників понад 40

¹⁸⁰ Заява Міністерства оборони щодо додаткової військової допомоги Україні. URL: <https://www.war.gov/News/Releases/Release/Article/2947554/department-of-defense-statement-on-additional-military-assistance-for-ukraine/>

¹⁸¹ Заява Міністерства оборони щодо додаткової військової допомоги Україні. URL: <https://www.war.gov/News/Releases/Release/Article/2947554/department-of-defense-statement-on-additional-military-assistance-for-ukraine/>

¹⁸² U.S. Agencies Should Improve Tracking of Authorized U.S.-Origin Defense Article Transfers Requested by Foreign

держав¹⁸³. Метою групи стало узгодження потреб Сил оборони України (COU), розподіл внесків союзників та вироблення спільних рішень щодо постачання озброєння. Засідання UDCG проводяться регулярно — орієнтовно щомісяця під головуванням міністра оборони США. 9 січня 2025 р. під головуванням Міністра оборони США Л. Остіна відбулося 25-те засідання UDCG — останнє, проведене ним на посаді очільника Пентагону¹⁸⁴, зібравши понад 50 країн. Уперше з моменту створення формату UDCG союзники України зібралися під головуванням Великої Британії, а не США. Засідання відбулося 12 лютого 2025 р. напередодні зустрічі міністрів оборони НАТО. Новопризначений Міністр оборони США П. Гегсет був присутній на зустрічі в статусі “слухача”, заявив, що повернення України до кордонів 2014 р. є нереалістичним, а членство в НАТО не розглядається як частина врегулювання. Він підтвердив, що американські війська не будуть розгорнуті в Україні, та закликав європейських союзників посилити підтримку і взяти більшу відповідальність за безпеку Європи¹⁸⁵. Він не оголошував нових пакетів допомоги Україні та не проводив двосторонніх зустрічей із українською делегацією. Такий формат участі відображав зміну вектору підтримки і перехідний етап у керівництві американського воєнного відомства, та водночас підвищену роль європейських партнерів у забезпеченні координації допомоги Україні. Після лютневого засідання 2025 р. наступні засідання UDCG відбувалися під головуванням Великої Британії та Німеччини відповідно. Станом на жовтень 2025р. відбулося 31-ше засідання UDCG за участю понад 50 країн під головуванням Великої Британії та ФРН (Додаток 38, 44).

Для підвищення ефективності міжнародної підтримки України з вересня 2023 р. в межах діяльності UDCG були створені коаліції спроможностей за

¹⁸³ A new U.S.-led international group will meet monthly to focus on aiding Ukraine. URL:

<https://www.nytimes.com/2022/04/26/world/europe/lloyd-austin-ukraine-contact-group.html> ¹⁸⁴ Остін назвав формат «Рамштайн» рушієм глобальної безпеки. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3946879-ostin-nazvav-format-ramstajn-rusiem-globalnoi-bezpeki.html>

основними напрямками (Додаток 19): ППО/ПРО (14 країн) , авіаційні спроможності (більше 14 країн), бронетанкова техніка (14 країн), артилерія (14 країн), розмінування (21 країна), дрони (16 країн), ІТ (17 країн) та морські спроможності (18 країн) станом на 27 грудня 2024 р¹⁸⁶. Їхньою метою є посилення координації, систематизації і, як наслідок, збільшення обсягів міжнародної військової допомоги¹⁸⁷. Цей формат став ключовим інструментом структуризації міжнародної військової допомоги, забезпечивши перехід від фрагментарних постачань до цільового розвитку спроможностей COY. UDCG також стала чудовою платформою для проведення двосторонніх зустрічей на політичному, воєнно-політичному та військовому рівнях з союзниками та партнерами.

4 листопада 2022 р. США офіційно оголосили про створення Групи сприяння безпеці України (**Security Assistance Group–Ukraine, SAG-U**) — організаційна одиниця у безпосередньому підпорядкуванні Сухопутних військ ЗС США в Європі та Африці, зі штабом м. Вісбаден, Німеччина у складі командування ЗС США в Європі¹⁸⁸. Основні завдання SAG-U охоплюють координацію підготовки українських військових, посилення ситуаційної обізнаності України, оцінювання потреб у заходах підготовки та ОБТ, а також взаємодію з союзниками та партнерами щодо фінансування і реалізації програм безпекової допомоги¹⁸⁹. SAG-U несе загальну відповідальність за перевірку та затвердження заявок ЗСУ на постачання ремонтних запчастин, забезпечуючи їх пріоритезацію і узгодження з програмами матеріально-технічної підтримки США. До складу SAG-U увійшли як американські військові, так і представники понад 25 країн-союзників , які працювали у співрозташованому **Міжнародному**

¹⁸⁶ Коаліції спроможностей: як держави-партнери посилюють Сили оборони України – роз'яснення Міноборони. URL: <https://mod.gov.ua/news/koalicziyi-spromozhnostej-yak-derzhavi-partneri-posilyuyut-sili-oboroni-ukrayini-roz-yasnennya-minoboroni>

¹⁸⁷ Коаліції спроможностей: як держави-партнери посилюють Сили оборони України – роз'яснення Міноборони.

центрі координації донорів (International Donor Coordination Center, IDCC)¹⁹⁰.

У грудні 2023 р. Президент України В. Зеленський відвідав Командування Сухопутних військ ЗС США в Європі та Африці, що в німецькому Вісбадені, де зустрівся з генералом К. Каволі, ВГК ОЗС НАТО в Європі – командувачем ЗС США в Європі, генералом Д. Вільямсом, командувачем Сухопутних військ ЗС США у Європі та Африці та генерал-лейтенантом А. Агуто, командувачем SAG U¹⁹¹. У рамках візиту було обговорено роботу SAG-U, питання логістики, постачання боєприпасів, ОВТ, її ремонту й обслуговування.

До початку повномасштабного вторгнення РФ США здійснювали військову підготовку українських військовослужбовців на території України. Після окупації АРК та частини Донбасу у 2015 р. під егідою командування ЗС США в Європі було створено **JMTG-U** у складі Сухопутних військ ЗС США в Африці та Європі та командування підготовки 7-ої армії США.

З 2015 по 2022 рр. підрозділи JMTG-U спільно з канадськими та британськими військовими у межах операції UNIFIER (ініціатива Канади) провели підготовку близько 15 000 українських військовослужбовців. Окрім індивідуальної бойової підготовки, програма включала курси спеціальної підготовки, розвиток інституційної спроможності та систему “train-the-trainer”, що дозволила створити український корпус інструкторів і посилити роль сержантського складу у системі командування¹⁹². Безпосередньо перед початком повномасштабного вторгнення США вивели інструкторів з території України, перемістивши навчальні програми до Німеччини та інших європейських держав.

¹⁹⁰ Прес-реліз – Група сприяння безпеці – Зміна командування в Україні. URL: <https://www.europeafrica.army.mil/ArticleViewPressRelease/Article/3861171/press-release-security-assistance-group-ukraine-change-of-command/>

¹⁹¹ Президент України відвідав командування армії США у Європі. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-vidvidav-komanduvannya-armiyi-ssha-u-yevr-87777> ¹⁹² Ukraine: DOD Could Strengthen International Military Training Coordination by Improving Data Quality. URL: <https://www.gao.gov/assets/880/871849.pdf>

72

Подальшу координацію підготовки було зосереджено через SAG-U, яка взаємодіє з партнерами через кілька багатонаціональних форматів (Додаток 6):¹⁹³ – **International Donor Coordination Center (IDCC)** — створений у березні 2022 р. під егідою Великої Британії, розташований поряд із SAG-U у м. Вісбаден. Центр забезпечував обмін інформацією між союзниками, узгодження програм допомоги та моніторинг потреб України, однак не був багатонаціональним командуванням і не здійснював безпосереднього постачання ОВТ чи проведення заходів підготовки; він радше сприяв постачанню ОВТ, що надавалось на двосторонній основі від союзників та країн-партнерів¹⁹⁴. Через IDCC відбулись перші скоординовані поставки боєприпасів, мінометів, важкого озброєння та військової техніки і тд. За підтримки IDCC союзники також організували прискорені курси перепідготовки українських екіпажів на ці системи за кордоном, що дозволило швидко ввести їх у бій¹⁹⁵. IDCC діяв у тісній взаємодії з UDCG, забезпечуючи планування, синхронізацію та контроль постачання оборонних спроможностей. До складу IDCC входили переважно європейські союзники (приблизно 100 військовослужбовців з 30 країн¹⁹⁶) та окремі позаєвропейські партнери. У координаційній структурі IDCC підтримував функціональний зв'язок з SAG-U. Разом ці елементи формували єдину багаторівневу систему управління військової допомоги Україні, що поєднувало політичну, стратегічну та оперативну ланки. У липні 2024 р. Спеціальна місія НАТО з безпекової допомоги та підготовки для України (**NATO Security Assistance Training for**

Ukraine, NSATU) перейняла на себе функції та роль IDCC¹⁹⁷.

¹⁹³ Ukraine: DOD Could Strengthen International Military Training Coordination by Improving Data Quality. URL: <https://www.gao.gov/assets/880/871849.pdf>

¹⁹⁴ Ukraine: DOD Could Strengthen International Military Training Coordination by Improving Data Quality. URL: <https://www.gao.gov/assets/880/871849.pdf>

¹⁹⁵ Співпраця США та Великої Британії у справі підтримки України під час повномасштабного вторгнення російської федерації. (2023). Серія: Історія. Політологія, 37, 80-87.

¹⁹⁶ Military assistance to Ukraine (February 2022 to January 2025). URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9477/CBP-9477.pdf>

¹⁹⁷ Двоє високопосадовців Міністерства оборони провели брифінг щодо України для представників Міністерства оборони. URL: <https://www.war.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/4024088/two-senior-defense-officials-hold-a-dod-background-briefing-on-ukraine/>

– **Operation INTERFLEX** — започаткована у червні 2022 р. Великою Британією (на базі колишньої Operation Orbital) для масштабної підготовки українських військових на території Великої Британії. Станом на квітень 2024 р. у програмі брали участь 12 держав, зокрема Австралія, Канада, Данія, Естонія, Фінляндія, Литва, Нідерланди, Норвегія, Румунія, Швеція, Нова Зеландія та Косово¹⁹⁸.

– **EU Military Assistance Mission in Support of Ukraine (EUMAM-UA)** — створена у жовтні 2022 р. Європейським Союзом для координації військової підготовки України серед 24 держав-учасниць. Місія спрямована на підвищення спроможностей ЗСУ захищати державу та цивільне населення, основні тренувальні центри розташовані у Німеччині та Польщі. Держави-члени ЄС можуть отримувати компенсацію витрат із фондів ЄС або проводити навчання на двосторонній основі¹⁹⁹.

Для забезпечення належного технічного стану ОБТ, що постачається Україні, Міністерство оборони США створило Польщі (липень 2022р.) Центр дистанційного ремонту та розподілу запасних частин (**Remote Maintenance and Distribution Center–Ukraine, RDC-U**). RDC-U відповідав за ремонт і модифікацію американських зразків ОБТ, які потребують технічного обслуговування до передачі Україні або після їх повернення з поля бою. До складу центру входили фахівці з технічного забезпечення та ремонту з

Міністерства оборони США та приватного сектору (підрядників), частина яких працювала за контрактами, профінансованими програмою USAI²⁰⁰. Робота RDC U передбачала створення логістичних вузлів забезпечення (Logistics Enabling Nodes, LENs) та інших стратегічних елементів, покликаних забезпечити безперервне і скоординоване переміщення матеріальних засобів та техніки до

¹⁹⁸ Ukraine: DOD Could Strengthen International Military Training Coordination by Improving Data Quality. URL: <https://www.gao.gov/assets/880/871849.pdf>

¹⁹⁹ Ukraine: DOD Could Strengthen International Military Training Coordination by Improving Data Quality. URL: <https://www.gao.gov/assets/880/871849.pdf>

²⁰⁰ Ukraine: DOD Could Strengthen International Military Training Coordination by Improving Data Quality. URL: <https://www.gao.gov/assets/gao-24-106289.pdf>

України²⁰¹. У межах діяльності RDC-U США спільно з партнерами здійснювали капітальний ремонт ОБТ та підготовку українських фахівців з технічного обслуговування. Додатково SAG-U забезпечує наставництво (дорадчо консультативну допомогу) та практичну підготовку механіків ЗСУ на полігоні Графенвер (Німеччина), спрямоване на підвищення рівня технічної готовності та самостійності українських ремонтних підрозділів²⁰².

1 травня 2024 р. Міністерство оборони США припинило роботу технічного обслуговування в межах RDC-U, а 6 травня 2024 р. — операції з матеріально технічного забезпечення. Відповідні функції були передані підрозділам 16-ї бригади забезпечення (16th Sustainment Brigade), дислокованої поблизу Яворжини-Сльонської (Польща).

Із весни 2022 р. до липня 2024 р. отримавши товари оборонного призначення у зоні відповідальності командування ЗС США в Європі, їхня передача здійснювалася 21-м Командуванням забезпечення театру воєнних дій до одного з логістичних вузлів забезпечення (Logistics Enabling Nodes, LEN). Командування ЗС США в Європі використовувало ці вузли як проміжні пункти накопичення та підготовки військової допомоги для подальшого розподілу між підрозділами ЗСУ. Функціонували три такі вузли у зоні відповідальності командування ЗС США в Європі — LEN-Poland, LEN-Romania та LEN-Slovakia,

які забезпечували узгоджене транспортування та передачу оборонної допомоги Україні в координації з країнами-партнерами та коаліцією.

На Вашингтонському саміті НАТО у липні 2024 р. союзники домовилися надати Альянсу розширену координаційну роль у питаннях військової допомоги та підготовки для України. З метою підтримки здатності України до самооборони відповідно до Статуту ООН та стримування майбутньої російської агресії, було ухвалено рішення створити Спеціальну місію НАТО з безпекової допомоги та підготовки для України (**NATO Security Assistance and Training for Ukraine**,

²⁰¹ Supporting Ukraine: Current initiatives and opportunities. URL: <https://pts.careers/posts/2023/supporting-ukraine-current-initiatives-and-opportunities>

²⁰² SPECIAL INSPECTOR GENERAL REPORT TO THE UNITED STATES CONGRESS. URL: https://media.defense.gov/2024/Nov/15/2003584242/-1/-1/1/OAR_Q4_SEP2024_FINAL_508.PDF

NSATU) (Додаток 27). Метою місії є переведення підтримки України на стабільну, довготривалу основу, що забезпечить більшу узгодженість і сталість оборонної допомоги союзників²⁰³. Відповідно до вертикалі управління NSATU (Додаток 11) знаходиться під командуванням ВГК ОЗС НАТО в Європі (який одночасно обіймає посаду Командувача ЗС США в Європі), а очолює її американський тризірковий генерал, який в той же самий час обіймає посаду командувача SAG-U. Для забезпечення діяльності місії передбачено кілька логістичних вузлів забезпечення (LEN-Poland, LEN-Romania та LEN-Slovakia) у країнах Східної Європи, які виконуватимуть функції підтримки, координації та транспортування оборонної допомоги. NSATU координує заходи проведення військової підготовки та постачання ОБТ союзниками по НАТО, а також забезпечує логістичну підтримку. Ці функції раніше виконувалися IDCC²⁰⁴. У довгостроковій перспективі місія сприятиме трансформації сил Оборони України, підвищенню їхньої сумісності та інтеграції з НАТО²⁰⁵.

Зокрема, NSATU покликано:

- координувати підготовку український військовослужбовців на навчальних базах (центрах) держав-членів НАТО;

– відповідати за планування та координацію оборонних внесків союзників;

– здійснювати управління передачею та ремонтом ОБТ;

– підтримувати довгостроковий розвиток ЗСУ²⁰⁶.

NSATU функціонує у взаємодії з UDCG (Додаток 20), яка зосереджується на координації міжнародної підтримки та формуванні довгострокової архітектури оборонного забезпечення, зокрема через коаліції спроможностей. Альянс наголосив, що діяльність NSATU, спрямована на підтримку права

²⁰³ Washington Summit Declaration. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm

²⁰⁴ Two Senior Defense Officials Hold a DOD Background Briefing on Ukraine. URL: <https://www.war.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/4024088/two-senior-defense-officials-hold-a-dod-background-briefing-on-ukraine/>

²⁰⁵ Statement of the NATO-Ukraine Council. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227863.htm ²⁰⁶ DOD Will Continue to Lead Support of Ukraine Through Contact Group. URL: <https://www.war.gov/News/NewsStories/Article/Article/3833248/dod-will-continue-to-lead-support-of-ukraine-through-contact-group/>

України на самооборону відповідно до Статуту ООН, не робить НАТО стороною конфлікту з точки зору міжнародного права²⁰⁷.

У 2024 р. Україна започаткувала Рамкову програму розвитку оперативних сил (**Operational Force Development Framework Conference, OFDeF**)²⁰⁸. Під керівництвом ЗСУ, МОУ та за підтримки NSATU й країн-партнерів, ця ініціатива стала важливим етапом у посиленні координаційної взаємодії NSATU з метою підвищення бойових спроможностей України. Крайня Конференція OFDeF пройшла у Польщі, у вересні 2025 р., та зібрала понад 900 учасників. У ній взяли участь представники ЗСУ, SAG- U, NSATU, ЄС, структур НАТО та країн партнерів. Інтенсивна робота в робочих групах, узгодження потреб та коаліційне планування завершилися підсумковими доповідями більш ніж для 70 генералів і адміралів²⁰⁹. Робота OFDeF доповнює роботу UDCG. Командувач NSATU/SAG У генерал-лейтенант К. Баззард, зазначив, що “Ініціатива OFDeF надає нам можливість гарантувати, що ми рішуче підтримуємо план кампанії ЗСУ у короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективах. Ми маємо можливість здійснювати зміни, і повинні діяти спільно, щоб реалізувати їх,

оскільки ціна бездіяльності вища за ціну рішучості”²¹⁰.

У липні 2025 р. Президент США Д. Трамп оголосив, що Уряд надаватиме Україні ОВТ за фінансування держав-членів НАТО та партнерів. Важливим сприятливим чинником посилення оборонної підтримки України стало створення нового механізму постачання американського озброєння через структури НАТО. За словами постійного представника США при НАТО М. Вітакера, було запроваджено механізм військової допомоги **Prioritised Ukraine**

²⁰⁷ Washington Summit Declaration. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm ²⁰⁸ Forging the Future of Ukraine's Combat Power: One Year of Force Development. URL: <https://shape.nato.int/NSATU/newsroom/forging-the-future-of-ukraines-combat-power-ofdef> ²⁰⁹ Сергій Боев закликав держави-членів НАТО долучатися до ініціативи PURL на засіданні OFDeF. URL: <https://mod.gov.ua/news/sergij-boyev-zaklikav-derzhavi-chleniv-nato-doluchatisya-do-inicziativi-purl-na-zasidanni-of-de-f>

²¹⁰ NATO Security Assistance and Training for Ukraine. URL: <https://shape.nato.int/NSATU/about-us/about-us>

Requirement List²¹¹ (PURL), який передбачає закупівлю європейськими державами зразків ОВТ в США для України шляхом узгодження номенклатури та обсягів у межах процедур НАТО.

Перші постачання за механізмом PURL уже реалізовано. 5 серпня 2025 року Норвегія, Швеція та Данія спільно профінансували один із перших пакетів військової підтримки України загальною вартістю €430 млн²¹² (Додаток 28, 48). Крім того, Нідерланди оголосили про надання пакета американського озброєння, що включає комплектуючі до систем ППО Patriot, на суму понад €500 млн²¹³. Механізм PURL являє собою консолідований перелік першочергових оборонних потреб ЗСУ, який формується у тісній координації між українською стороною та NSATU.

До списку PURL включаються найпріоритетніші потреби України, зокрема:

- системи ППО (Patriot, NASAMS, IRIS-T);
- ракетні засоби, боєприпаси, безпілотні системи, засоби

радіоелектронної боротьби (РЕБ);

– ремонтно-логістичні спроможності та матеріально-технічне забезпечення.

Союзники та партнери НАТО мають доступ до цього списку в режимі реального часу та можуть “закривати” окремі позиції шляхом надання відповідних систем, фінансування закупівель або участі у спільних проєктах забезпечення. Україна регулярно подає запити на постачання ОВТ та боєприпасів, які проходять затвердження ВГК ОЗС НАТО в Європі. Після цього одна або кілька держав-членів НАТО беруть на себе зобов’язання фінансувати закупівлю або надати необхідне ОВТ. Передача відбувається через логістичну

²¹¹ Посол США при НАТО анонсував «серію оголошень» про нові пакети зброї для України від інших країн. Ірина Кутелева, Ірина Балачук. — Українська правда, 5 серпня 2025 р., URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/08/5/7524826/>

²¹² Данія, Норвегія і Швеція спільно профінансують пакет військової допомоги Україні на \$500 мільйонів. — Укрінформ, 5 серпня 2025 р., URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/4022416-dania-norvegia-i-svecia-spilno-profinansuut-paket-vijskovoї-dopomogi-ukraini-na-500-miljoniv.html>.

²¹³ Нідерланди передадуть Україні ракети і компоненти для системи Patriot. — Європейська правда, 4 серпня 2025 р., URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/08/4/7217295/>.

інфраструктуру НАТО в межах механізму NSATU, що забезпечує координацію, транспортування та інтеграцію озброєнь відповідно до стандартів НАТО. США надали Україні понад 66,9 млрд дол. США у сфері безпекової допомоги з початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, та приблизно 69,8 млрд дол. США військової допомоги після вторгнення РФ в Україну в 2014 р²¹⁴. Станом на 9 січня 2025 року адміністрація Дж. Байдена застосувала 74 пакети допомоги за процедурою PDA, що дозволяє екстрено передавати Україні ОВТ та матеріальні засоби зі складів Міністерства оборони США (Додаток 4). Також США продовжують надавати безпекову допомогу Україні за іншими інструментами та програми, зокрема, такими як (Додаток 50): **FMF** – Програма Держдепу США спільно з МО США, яка надає союзникам гранти чи кредити для закупівлі американського ОВТ та послуг через програму FMS, у тому числі нової техніки безпосередньо у виробників у США, та може включати навчання, технічну підтримку та обслуговування²¹⁵. **FMS** (Додаток 35) – Урядова програма,

яка забезпечує передачу товарів оборонного призначення, послуг і навчання міжнародним партнерам та міжнародним організаціям. Програма реалізується відповідно до Закону про контроль експорту зброї 1976 р. (the Arms Export Control Act, AECA). **USAI** – Фінансова програма, створена Конгресом США у 2015 р., яка забезпечує фінансування безпекової допомоги Міністерства оборони США для Сил оборони України.

Direct Commercial Sales (DCS) – Прямі комерційні продажі (DCS) – окремий канал, за яким уряд України або волонтерські фонди купують зброю напряду у американських компаній.

IMET – У межах програми IMET українські військовослужбовці отримують доступ до освітніх і професійних програм у військових навчальних

²¹⁴ U.S. Security Cooperation with Ukraine. URL: <https://www.state.gov/bureau-of-political-military-affairs/releases/2025/01/u-s-security-cooperation-with-ukraine>

²¹⁵ Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про судовий збір" у зв'язку з Рішенням Конституційного Суду України від 13 травня 2024 року № 6-р(П)/2024 щодо забезпечення принципу обов'язковості судового рішення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4506-IX#Text>

закладах США, що сприяє підвищенню рівня оборонного лідерства України та розвитку взаємосумісності з силами США і НАТО .

European Deterrence Initiative (EDI) – Найбільшою складовою фінансування у сфері безпеки є 47,43 млрд дол. США, спрямовані на посилення військової присутності США в Європі в межах Європейської ініціативи зі стримування, EDI. Ініціатива передбачає передове розміщення американських сил і засобів у Східній Європі з метою стримування агресії проти союзників по НАТО на підтримку операції Atlantic Resolve .

Excess Defense Articles (EDA) – Програма EDA передбачає передачу надлишкового оборонного майна іноземним урядам або міжнародним організаціям. Її метою є підтримка модернізації збройних сил партнерів шляхом надання техніки та обладнання, що вже перебуває на озброєнні США.

Export Control and Border Security (EXBS) (Програми з експортного контролю та безпеки кордонів) – Бюро міжнародної безпеки та

нерозповсюдження Державного департаменту США надало Україні понад 34,8 млн доларів США у межах Програм з питань нерозповсюдження, анти тероризму, розмінування (Nonproliferation, Anti-terrorism, Demining and Related Programs, NADR) через механізм EXBS.

Global Security Contingency Fund (GSCF) (Фонд глобальної безпекової готовності) - Спільний інструмент Держдепартаменту та Пентагону, створений для гнучкого об'єднання фінансів і експертизи міжвідомчих структур з метою реагування на нові виклики безпеці поза межами річних бюджетних циклів. Існував до 2022 р.

Програми двостороннього військового співробітництва (Bilateral Military-to-Military Programs) охоплюють щорічні навчання, заходи з підготовки та ознайомчі заходи, спрямовані на забезпечення високого рівня підготовки та взаємосумісності між ЗС України та США.

У додатках 1, 2, 3, 4, 5, 8, 23, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 45 наведені кількісні та фінансові показники наданої безпекової допомоги США Україні в рамках зазначених програм та ініціатив. Ми вважаємо, що список наданого

80

майна, обладнання та ОВТ, що є у відкритому доступі, не є повним, зважаючи на державну таємницю та “чутливість” певних питань.

США разом із міжнародними партнерами надають ЗСУ широкий спектр заходів з підготовки (Додаток 12, 46, 21, 37, 38) — від базової та колективної до лідерської й фахової підготовки. У координації з Державним департаментом США, Конгрес виділив 33,5 млрд доларів США у межах програми USAI²¹⁶. NSATU відповідає за координацію логістичних, навчальних і планувальних зусиль союзників, тоді як SAG-U забезпечує узгодження допомоги з боку США (Додаток 14, 15, 16, 17, 18). Станом на 2024 фінансовий рік близько 90 % базової підготовки ЗСУ проводиться українськими інструкторами на території України, що свідчить про зростання рівня національної спроможності²¹⁷. Військові інструктори США, дислоковані на тренувальній базі у Графенвері, Німеччина, а також на інших полігонах у Європі та США, забезпечують колективну, лідерську

та технічну підготовку особового складу ЗСУ. Навчання здійснюється спільно зі союзниками НАТО на базах у Німеччині, Польщі, Іспанії, Косово та інших державах Європи.

Російська агресія спричинила масштабне мінне забруднення України, і станом на 2023 рік до 30% території потенційно заміновано²¹⁸. США стали лідером у підтримці гуманітарного розмінування, виділивши \$180-210 млн після 2022 р. та фінансуючи навчання та підготовку саперів, надання обладнання й роботу міжнародних організацій. Загалом у 2023 – 2024 рр. Конгрес США передбачив ще 90-100 млн дол США на прискорення цих зусиль²¹⁹. Крім того, українські підрозділи з розмінування, які раніше пройшли навчання та отримали

²¹⁶ Types of Training Funded. URL: <https://www.ukraineoversight.gov/Funding/Training-Advising/#logistics-and-maintenance>

²¹⁷ Types of Training Funded. URL: <https://www.ukraineoversight.gov/Funding/Training-Advising/#logistics-and-maintenance>

²¹⁸ Ukraine: the world's biggest minefield. URL: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-11-22/ukraine-worlds-biggest-minefield>

²¹⁹ Congress Authorizes Up to \$100 Million for Demining in Ukraine. The Halo Trust. 2024. URL: <https://www.halousa.org/latest/halo-updates/news/congress-authorizes-up-to-100-million-for-demining-in-ukraine>